

DIAK

Heli Kari

Heli Skou

Sanna Ylianttila

Sosionomi (AMK), Diakoni

Sosionomi (AMK), Kirkon nuorisotyö

Diakonia-ammattikorkeakoulu

Opinnäytetyön raportti, 2025

**Kaupungit hyvinvointia edistämässä –
Katsaus kuuden kaupungin lasten ja
nuorten hyvinvointisuunnitelmiin**

TIIVISTELMÄ

Heli Kari, Heli Skou ja Sanna Ylianttila
Kaupungit hyvinvointia edistämässä – Katsaus kuuden kaupungin lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelmiin
63 sivua ja 7 liitettä
Kevät 2025
Diakonia-ammattikorkeakoulu
Sosionomi (AMK), Diakoni
Sosionomi (AMK), Kirkon nuorisotyö

Tämä tutkimuspainotteinen opinnäytetyö tarkastelee kuuden suomalaisen kaupungin (Rovaniemen, Oulun, Jyväskylän, Tampereen, Turun ja Espoon) lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelmia. Opinnäytetyön tavoitteena on selvittää, mitkä ovat valittujen kaupunkien hyvinvointisuunnitelmien keskeiset tavoitteet sekä toimenpiteet lasten ja nuorten hyvinvoinnin edistämiseksi sekä millaisia yhtäläisyyksiä ja eroavaisuuksia niistä löytyy.

Tutkimus toteutettiin dokumenttiaineistoon pohjautuvan sisällönanalyysin avulla. Aineistona käytettiin kaupunkien hyvinvointisuunnitelmia, joista etsittiin keskeisiä teemoja ja toimintamalleja. Tuloksista nousi esiin neljä yhteistä teemaa. Teemoja olivat liikunnan ja harrastusmahdollisuuksien edistäminen, mielenterveyden tukeminen, osallisuuden vahvistaminen sekä turvallisen ympäristön takaaminen.

Hyvinvointisuunnitelmissa huomattiin eroavaisuuksia sekä painotuksissa että toimintatavoissa. Esimerkiksi liikunnan ja harrastamisen edistämiseen eri kaupungeissa sisältyi erilaisia toimenpiteitä, kuten maksuttomia harrastusmahdollisuuksia ja yhteistyöhankkeita kolmannen sektorin kanssa. Mielenterveyden tukemiseen panostettiin kehittämällä matalan kynnyksen palveluita. Osallisuuden vahvistamista edistettiin mm. nuorten osallistamisella kaupunkisuunnitteluun. Turvallisen ympäristön luomiseen liittyi koulurauhan turvaaminen ja ennaltaehkäisevät toimenpiteet kiusaamisen ja väkivallan vähentämiseksi.

Opinnäytetyön tuloksia voidaan hyödyntää eri toimijoiden, kuten kaupunkien, seurakuntien ja hyvinvointialueiden välisessä yhteistyössä. Erityisesti kirkon nuorisotyö ja diakoniatyö pystyisivät hyödyntämään tutkimuksen havaintoja lasten ja nuorten hyvinvointia edistävissä toiminnoissaan.

Asiasanat: hyvinvointisuunnitelmat, lasten ja nuorten hyvinvointi, liikunta, mielenterveys, osallisuus, sisällönanalyysi, turvallisuus

ABSTRACT

Heli Kari, Heli Skou and Sanna Ylianttila

Cities Promoting Well-being – A Review of the Well-being Plans for Children and Young People in Six Cities

63 pages and 7 appendices

Spring 2025

Diaconia University of Applied Sciences

Bachelor of Social Services, Diaconal Work

Bachelor of Social Services, Church Work with Young People

This research-based thesis examines the welfare plans for children and young people in six Finnish cities (Rovaniemi, Oulu, Jyväskylä, Tampere, Turku and Espoo). The aim of the thesis is to identify the key objectives young people and to explore the similarities and differences among them.

The research was conducted using content analysis based on document data on the material that consisted of the cities' welfare plans, from which key themes and operational models were identified. The analysis revealed four common themes: promoting physical activity and recreational opportunities, supporting mental health, strengthening inclusion, and ensuring a safe environment.

Differences were found in both the emphasis and approaches used in the welfare plans. For example, various measures were implemented to promote physical activity and recreational engagement, such as offering free hobby opportunities and collaborating with third-sector organizations. Mental health support focused on developing low-threshold services. Inclusion was strengthened through, for instance, involving young people in urban planning. Ensuring a safe environment included efforts to promote school peace and preventive actions to reduce bullying and violence.

The findings of this thesis can be utilized in cooperation between different actors, such as cities, parishes, and wellbeing services counties. In particular church youth work and diaconal services could benefit from the insights of this research in their efforts to promote the well-being of children and young people.

Keywords: child and youth well-being, content analysis, inclusion, mental health, physical activity, safety, welfare plan

SISÄLLYS

1 JOHDANTO	4
2 TEOREETTISET LÄHTÖKOHDAT JA KESKEISET KÄSITTEET.....	5
2.1 Lasten ja nuorten hyvinvointi.....	5
2.2 Kuntien lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelmat	9
2.3 Hyvinvointialueet ja niiden rooli hyvinvointisuunnitelmissa.....	10
3 TARKOITUS JA TAVOITTEET	11
3.1 Opinnäytetyön taustoitusta.....	11
3.2 Tavoitteet	12
3.3 Tutkimuskysymykset.....	13
4 TYÖELÄMÄKUMPPANI.....	14
5 TUTKIMUKSEN TOTEUTUS	16
5.1 Tutkimusaineiston keruu	16
5.2 Aineiston sisällönanalyysi	19
6 TUTKIMUKSEN TULOKSET	21
6.1 Rovaniemen kaupungin tavoitteet ja toimenpiteet.....	21
6.2 Oulun kaupungin tavoitteet ja toimenpiteet	24
6.3 Jyväskylän kaupungin tavoitteet ja toimenpiteet	27
6.4 Tampereen kaupungin tavoitteet ja toimenpiteet	30
6.5 Turun kaupungin tavoitteet ja toimenpiteet	34
6.6 Espoon kaupungin tavoitteet ja toimenpiteet.....	36
6.7 Hyvinvointisuunnitelmien yhteiset teemat	39
7 EETTISYYS JA LUOTETTAVUUS	42
8 JOHTOPÄÄTÖKSET JA POHDINTA.....	43
8.1 Johtopäätökset.....	43
8.2 Tutkimustulosten soveltaminen kirkon nuoriso- ja diakoniatyössä	45

8.3 Jatkokehittämissuunnitelmat.....	47
8.4 Ammatillinen kasvu	48
LÄHTEET.....	51
LIITE 1. Hyvinvointisuunnitelmien tiedot	55
LIITE 2. Oulun hyvinvointisuunnitelman taulukko 1.....	56
LIITE 3. Oulun hyvinvointisuunnitelman taulukko 2.....	57
LIITE 4. Yhteinen keskeinen teema: liikunnan ja harrastusmahdollisuuksien edistäminen.....	58
LIITE 5. Yhteinen keskeinen teema: mielenterveyden tukeminen.....	60
LIITE 6. Yhteinen keskeinen teema: osallisuuden vahvistaminen.....	61
LIITE 7. Yhteinen keskeinen teema: turvallisen ympäristön takaaminen (mm. koulukiusaamisen ehkäisy)	62

1 JOHDANTO

Hyvinvointi on keskeinen osa yhteiskunnan toimivuutta ja kansalaisten elämänlaatua. Se ulottuu sekä yksilötasolle että koko yhteiskunnan tasolle ja kytkeytyy tiiviisti moniin elämän osa-alueisiin, kuten ympäristöön, talouteen, digitalisaatioon ja demokratiaan (Lähdemäki-Pekkinen ym., 2024). Kansainvälisissä kestävä kehityksen tavoitteissa, kuten Agenda 2030:ssa hyvinvointi nähdään osana laajempaa kehityskokonaisuutta, jossa yhteys yhteiskunnallisiin rakenteisiin on vahva (Suomen kestävä kehityksen toimikunta, i.a.). Kokonaisvaltainen hyvinvointikäsitelmä on tärkeä nyky-yhteiskunnan moninaisten hyvinvointihaasteiden ymmärtämiseksi.

Suomessa lasten ja nuorten hyvinvointi on merkittävä yhteiskunnallinen kysymys, ja sen edistämiseksi kaupungit ovat laatineet hyvinvointisuunnitelmia. Nämä strategiset dokumentit pyrkivät parantamaan asukkaiden elämänlaatua ja edistämään tasa-arvoa, mutta niiden sisällöt ja toteutustavat vaihtelevat kaupungeittain. Tämän vuoksi on tärkeää tutkia, kuinka hyvinvointisuunnitelmat vastaavat lasten ja nuorten tarpeisiin eri puolilla Suomea.

Tässä tutkimuspainotteisessa opinnäytetyössä tarkastellaan kuuden suomalaisen kaupungin (Rovaniemen, Oulun, Jyväskylän, Tampereen, Turun ja Espoon) lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelmia. Opinnäytetyön tarkoituksena on selvittää, mitkä ovat valittujen kaupunkien hyvinvointisuunnitelmien keskeiset tavoitteet ja toimenpiteet lasten ja nuorten hyvinvoinnin edistämiseksi sekä millaisia yhtäläisyyksiä ja eroavaisuuksia niistä löytyy. Tutkimuksessa pohditaan myös sitä, vaikuttavatko hyvinvointialueet tai maantieteelliset sijainnit jotenkin hyvinvointisuunnitelmien tavoitteisiin tai toimenpiteisiin. Tutkimuksen päätteeksi tarkoituksena on pohtia tutkimustulosten soveltamista kirkon nuoriso- ja diakoniatyössä, sillä kirkolla on tärkeä rooli yhteiskunnassa hyvinvoinnin edistäjänä. Tutkimuksen tavoitteena on saada tietoa lasten ja nuorten ajankohtaisista hyvinvoinnin haasteista eri puolilla Suomea sekä toimenpiteistä, joilla kaupungit pyrkivät parantamaan lasten ja nuorten hyvinvointia. Tavoitteena on luoda kokonaiskuva hyvinvointisuunnitelmissa esiintyvistä yhteisistä teemoista. Tutkimuksen

tuloksilla pyritään antamaan arvokasta tietoa yhteistyökumppanille, kaupungeille, seurakunnille sekä muille hyvinvoinnista kiinnostuneille tahoille.

Opinnäytetyö toteutetaan yhteistyössä Itsenäisyyden juhlavuoden lastensäätiön, Itlan kanssa. Itlan tarkoituksena on edistää ja tukea Suomessa asuvien lasten ja lapsiperheiden hyvinvointia, yhdenvertaisuutta ja asemaa (Itla, i.a.). Yhteistyökumppanin mukaan vastaavanlaista katsausta ei ole aiemmin tehty, ja tämä tutkimus vastaa tarpeeseen tarkastella lasten ja nuorten hyvinvointia kunnallisissa strategioissa.

Tutkimusmenetelmänä käytetään dokumenttiaineistosta tehtyä sisällönanalyysiä. Analysoitavana aineistona ovat kaupunkien hyvinvointisuunnitelmat. Lisäksi opinnäytetyössä hyödynnetään aiempaa tutkimustietoa, tieteellisiä julkaisuja, kyselyitä sekä muita luotettavia lähteitä.

2 TEOREETTISET LÄHTÖKOHDAT JA KESKEISET KÄSITTEET

2.1 Lasten ja nuorten hyvinvointi

Yleisesti hyvinvointi voidaan määritellä fyysisen, psyykkisen ja sosiaalisen hyvinvoinnin kokonaisuudeksi, jossa eri osa-alueet ovat vuorovaikutuksessa keskenään. Hyvinvointi liittyy terveyteen, onnellisuuteen, tyytyväisyyteen ja elämänlaatuun. Hyvinvoinnin käsitettä on tutkittu laajasti eri näkökulmista, ja hyvinvointiteoriat tarjoavat kehyksen sen ymmärtämiseksi sekä mittaamiselle. Klassinen hyvinvointiteoria on Erik Allardtin malli, jossa hyvinvointi jaetaan kolmeen ulottuvuuteen: Having (elintaso) sisältää materiaaliset resurssit, kuten toimeentulon, asumisen ja koulutuksen. Loving (yhteisyyssuhteet) sisältää sosiaaliset suhteet sekä yhteenkuuluvuuden kokemukset. Being (itsensä toteuttaminen) tarkoittaa mahdollisuutta vaikuttaa maan elämään ja itsensä kehittämistä. Allardt korosti, että hyvinvointi koostuu sekä objektiivisista tekijöistä (taloudelliset resurssit), että subjektiivisista kokemuksista (onnellisuuden tunne). Hyvinvoinninkäsitystä on

myöhemmin laajennettu toimintamahdollisuuksien teorialla, joka keskittyy ihmisen todellisiin mahdollisuuksiin elää hyvää elämää sekä koetun hyvinvoinnin tutkimuksella, jossa hyvinvointi nähdään tunteiden, elämäntyytyväisyyden ja psykologisen toimintakyvyn kokonaisuutena. Frank Martela on päivittänyt vielä Allardtin mallia lisäämällä siihen doing-ulottuvuuden, joka kuvaa ihmisen toimijuutta ja mahdollisuuksia vaikuttaa omaan elämäänsä. Näistä muodostuu neljän ulottuvuuden malli: having, loving, doing, being. Tämä kokonaisvaltainen malli yhdistää niin objektiiviset ja subjektiiviset hyvinvoinnin mittarit ja tarjoaa monipuolisemman näkökulman hyvinvointiin. (Martela, 2022.)

Maailman terveysjärjestö WHO määrittelee terveydentilan täydelliseksi fyysisen, psyykkisen ja sosiaalisen hyvinvoinnin tilaksi. Hyvinvointia voidaan mitata myös subjektiivisesti, esimerkiksi World Happiness report -julkaisun kautta. Psykologiset perustarpeet, kuten omaehtoisuus, kyvykkyys ja yhteenkuuluvuus, ovat keskeisiä hyvinvoinnille. (World Happiness Report, 2024.)

Lasten ja nuorten hyvinvointiin vaikuttavat monet eri tekijät. Mannerheimin Lastensuojeluliiton ylläpitämä nuortennetti (2024) kertoo, että kokonaisvaltaiseen hyvinvointiin kuuluvat muun muassa monipuolinen ruokavalio, liikunta, riittävä uni, turvalliset ihmissuhteet, stressinhallintakyky ja hyvä kasvuympäristö ja se, että lapsi ja nuori saa huolenpitoa ja tulee kuulluksi. Kasvatus ja aika -lehdessä julkaistussa artikkelissa taas määritellään lasten arjen hyvinvointia rakentaviksi tekijöiksi turvallisuuden tunteen rakentuminen, kuulluksi ja ymmärretyksi tuleminen, tietämisen ja päätöksenteon mahdollisuus sekä aktiivinen osallisuus ja toimijuus (Kallinen ym., 2021).

Lasten ja nuorten hyvinvointia horjuttavat tekijät liittyvät elinoloihin, perheoloihin, kouluyhteisöön ja yhteiskuntaan. Lasten hyvinvoinnin juuret ovat useimmiten varhaislapsuudessa, ja pahoinvoinnin takana on usein vanhempien pahoinvointi, johon voi kuulua vanhempien omat ongelmat ja kriisit. Lasten ja nuorten oma terveydentila, päihteiden käyttö, rikosten tekeminen, ongelmat opiskelussa ja väkivallan kokeminen horjuttavat kaikki hyvinvointia. (Sosiaali- ja terveysministeriö, 2002.) Lapset ja nuoret voivat syrjäytyä ja kokea yksinäisyyttä tai kiusaamista. Myös teknologialla on oma osansa lasten ja nuorten hyvinvointia vahvistavana

sekä horjuttavana tekijänä. Ajankohtaiset lasten hyvinvoinnin haasteet Terveyden ja hyvinvoinnin laitoksen FinLapset-rekisterin ja kyselytutkimustiedon mukaan liittyvät kiusaamiseen, lapsiin kohdistuvaan väkivaltaan, vanhempien alkoholinkäyttöön, ylipainoon sekä varhaiskasvatuksen huoliin (Terveyden ja hyvinvoinnin laitos, 22.1.2024). Nuorten hyvinvoinnin keskeisiä haasteita THL:n vuoden 2023 kouluterveyskyselyn sekä vuoden 2022 Fin Lapset-rekisteriseurannan perusteella ovat mielenterveys, ylipaino, elintavat, osallisuuden kokemuksen heikentyminen sekä häirinnän ja väkivallan kokemukset (Terveyden ja hyvinvoinnin laitos, 2023).

Lasten ja nuorten hyvinvoinnista on tehty monenlaisia tutkimuksia ja katsauksia, joiden myötä on tehty erilaisia kehittämisehdotuksia. Näistä yksi on kouluterveyskyselyt, joita käytetään todella laajasti hyödyksi hyvinvoinnin edistämiseksi oppilaitoksissa, kunnissa ja valtakunnan tasolla. Näitä tutkimuksia käytetään hyväksi myös lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelmissa. (Terveyden ja hyvinvoinnin laitos, 2025.) Kouluterveyskyselyiden lisäksi lasten ja nuorten hyvinvoinnista saadaan laadukasta tietoa muun muassa Fin lapset-tutkimusten sekä lapsi- ja nuorisobarometrien kautta. Erityisesti nuorten hyvinvointia käsitellään valtion nuorisoneuvoston katsauksessa. Myös Sosiaali- ja terveysministeriön Lasten ja nuorten terveyden ja hyvinvoinnin neuvottelukunta laati vuonna 2010 kolmivuotisen toimikautensa päätteeksi ehdotuksia toimenpiteistä, joilla voidaan tukea lasten ja nuorten hyvinvointia (Sosiaali- ja terveysministeriö, 2010).

Hyvinvoinnin tärkeys näkyy siinä, että se on osana monella tapaa Suomen lainsäädännössä. Näihin kaikkiin ei ole erikseen määriteltynä lasten ja nuorten hyvinvointia, mutta nämä vaikuttavat myös heidän hyvinvointiinsa. Hyvinvointiin kuuluu olennaisena osana terveys ja nämä kaksi tekijää näkyvät muun muassa järjestämislaissa, varhaiskasvatuslaissa, oppilas- ja opiskeluhuoltolaissa, terveydenhuoltolaissa, sosiaalihuoltolaissa, tupakkalaissa, alkoholilaissa, laissa ehkäisevän päihdetyön järjestämisestä, työturvallisuuslaissa, kuntalaissa ja ympäristöterveydenhuoltolaeissa. Hyvinvoinnin edistämiseen vaikuttavat myös EU:n lainsäädäntö sekä kansainväliset sopimukset. (Sosiaali- ja terveysministeriö, 2023.) Esimerkiksi YK:n lapsen oikeuksien sopimuksella varmistetaan lasten ja nuorten hyvää elämää, jossa jokaisella on oikeus terveyteen, riittävään ravintoon,

lepoon, elintasoon, sosiaaliturvaan, koulutukseen, terveelliseen ja turvalliseen ympäristöön, leikkiin, vapaa-aikaan ja yhdenvertaiseen kohteluun (Lapsen oikeudet.fi, i.a.). Näiden lainsäädäntöjen ja sopimusten avulla tehdään suunnitelmia ja toimenpiteitä lasten ja hyvinvoinnin edistämiseksi. Tähän kuuluvat tässä opinnäytetyössä tutkittavat lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelmat.

Hyvinvointi on moniulotteinen kokonaisuus ja sen vuoksi lasten ja nuorten kokonaisvaltaisen hyvinvoinnin tukeminen sekä sen edistäminen vaatii yhteistyötä monien eri toimijoiden kanssa (Kämäräinen & Pettinen, 2023). Sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämisvastuu siirtyi hyvinvointialueille 1.1.2023, mutta kunnat sekä hyvinvointialueet tekevät yhä yhteistyötä ihmisten hyvinvoinnin edistämiseksi (Sosiaali- ja terveysministeriö, 18.12.2024). Kuntien sekä hyvinvointialueiden lisäksi seurakunnan tavoitteena on edistää ihmisten hyvinvointia.

Kirkon nuorisotyössä ja diakoniatyössä tarjotaan mahdollisuuksia kohdata ihmisen kokonaisvaltaisesti matalalla kynnyksellä. Seurakunnalla on paljon eri tapoja ja toimia, joilla voidaan vahvistaa lasten ja nuorten hyvinvointia kuten keskusteluapu, kerhot, leirit ja vertaistukiryhmät. Seurakunnalla on tärkeä rooli myös hyvinvointia horjuttavien tekijöiden ennaltaehkäisijänä. Seurakunta tekee itsessään työtä lasten ja nuorten hyvinvoinnin edistämiseksi, mutta myös yhteistyössä kuntien sekä muiden tahojen kanssa. Muun muassa nuorisolaki velvoittaa kuntia tekemään yhteistyötä seurakuntien kanssa. Lain mukaan kunnassa on oltava monialainen yhteistyöryhmä, jonka tulee toimia vuorovaikutuksessa nuorisoalan järjestöjen, seurakuntien ja muiden nuorten palveluja tuottavien yhteisöjen kanssa (L1285/2016 9. §). Kunnilla ja seurakunnilla on takana hyvä ja pitkä kokemus yhteistyöstä ja Suomen kuntaliitto ja Kirkkohallitus julkaisevat säännöllisin väliajoin yhteistyön oppaan. Molemmilla on kuitenkin oma roolinsa hyvinvoinnin edistäjinä. Kuntalaisen hyvinvointi on kaiken kunnan tekemisen keskiössä ja kirkko taas tukee kuntalaisten henkistä puolta ja tarjoaa kasvuyhteisön ihmisen jokaisessa elämän vaiheessa. (Kaira & Lahtiluoma, 2018.)

2.2 Kuntien lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelmat

Hyvinvointisuunnitelmat ovat kunnallisia tai alueellisia strategioita, joiden tavoitteena on asukkaidensa hyvinvoinnin parantaminen. Tavoitteet voivat vaihdella eri ohjelmissa, mutta niissä korostuu yhteisön elämänlaadun ja sosiaalisen tuen parantaminen. Kuntalaissa määritellään kuntien vastuuta hyvinvoinnin edistämisessä ja strategioiden huomioimista hyvinvointikertomuksissa (L 410/2015 1. §, 37. §). Lastensuojelulaissa veloitetaan kuntia laatimaan lasten- ja nuorten hyvinvointisuunnitelma lasten ja nuorten hyvinvoinnin edistämiseksi. Lain mukaan hyvinvointisuunnitelman tulee sisältää suunnittelukaudelta tiedot lasten ja nuorten kasvuoloista, hyvinvoinnin tilasta, toimimista ja palveluista, jotka edistävät hyvinvointia sekä ehkäisevät ongelmia, yhteistyön järjestämisestä eri viranomaisten sekä lapsille ja nuorille palveluja tuottavien yhteisöjen ja laitosten välillä sekä suunnitelman toteuttamisesta ja seurannasta. (L 417/2007 12. §.)

Laki sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämisestä velvoittaa kuntia edistämään asukkaidensa hyvinvointia ja terveyttä. Laissa sanotaan seuraavaa:

Kunnan on seurattava kuntalaisten elinoloja, hyvinvointia ja terveyttä sekä niihin vaikuttavia tekijöitä alueittain ja väestöryhmittäin. Kunnassa on raportoitava kuntalaisten hyvinvoinnista ja terveydestä, niihin vaikuttavista tekijöistä sekä toteutetuista toimenpiteistä valtuustolle vuosittain. Lisäksi kunnassa on valmisteltava valtuustolle valtuustokausittain hyvinvointikertomus ja -suunnitelma edellä mainituista asioista. Kunnan on toimitettava hyvinvointikertomus ja -suunnitelma hyvinvointialueelle ja julkaistava se julkisessa tietoverkossa. (L612/2021 6. §.)

Kunnan hyvinvointisuunnitelmat ovat tärkeä osa kuntastrategiaa ja hyvinvointipolitiikkaa. Ne perustuvat usein yhteiskunnallisen oikeudenmukaisuuden, kestävän kehityksen ja tasa-arvon periaatteisiin. Suunnitelmat keskittyvät hyvinvoinnin kokonaisvaltaiseen edistämiseen ja kattavat muun muassa hyvinvoinnin, tasa-arvon, sosiaalisen pääoman, elämän laadun, mukautuvaisuuden ja osallisuuden. Hyvinvointisuunnitelmien laatiminen auttaa kuntia priorisoimaan toimintaansa ja tukee päätöksentekoa, resursointia ja toiminnan arviointia. (Suomen Kuntaliitto, 2025.)

Kaikissa lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelmassa ei ole erikseen määritelty lasten ja nuorten ikää. Suomessa lapsen iäksi on määritelty alle 18-vuotiaat (Infonland.fi, 2024). Nuorison ikämääritelmä hieman vaihtelee. Esimerkiksi nuorisolain mukaan nuorilla tarkoitetaan alle 29-vuotiaita (L1285/2016 3. §). Lastensuojelulaissa nuoreksi katsotaan 18–22-vuotiaat (L417/2007 6. §) ja sosiaalihuoltolaissa 18—24-vuotiaat (L1301/2014 3. §). Suurin osa lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelmista määrittelee nuoren iän nuorisolain mukaisesti.

2.3 Hyvinvointialueet ja niiden rooli hyvinvointisuunnitelmissa

Suomessa hyvinvointialueet vastaavat sosiaali- ja terveystalouden sekä pelastustoimen järjestämisestä. Hyvinvointialueuudistus tuli voimaan vuonna 2023. Sen tavoitteena on parantaa palvelujen saatavuutta ja tehokkuutta Suomessa. Hyvinvointialueet ovat itsenäisiä hallinnollisia yksiköitä, mutta ne tekevät tiivistä yhteistyötä kuntien kanssa. Kunnat eivät enää järjestä sosiaali- ja terveystaloudellisia palveluita, mutta vastaavat mm. hyvinvoinnin ja terveyden edistämistä sekä varhaiskasvatuksesta ja koulutuksesta. Hyvinvointialueet ovat keskeisessä roolissa suomalaisen terveydenhuollon ja sosiaalipalveluiden kehittämisessä. Jokaisella alueella on omat erityispiirteensä ja haasteensa, mutta niiden tavoitteena on tarjota yhdenvertaiset palvelut kaikille asukkailleen. Digitalisaatio, ennaltaehkäisevä terveydenhuolto ja yhteistyö eri toimijoiden välillä ovat avainasemassa hyvinvointialueiden kehityksessä tulevaisuudessa. Hyvinvointialueiden rooli on tärkeä, jotta asukkaiden hyvinvointia voidaan edistää kokonaisvaltaisesti ja saumattomasti. (Terveyden ja hyvinvoinnin laitos, 6.3.2024.)

Lastensuojelulaki velvoittaa kuntien lisäksi myös hyvinvointialueita laatimaan lastensuojelun järjestämiseksi ja kehittämiseksi hyvinvointialueen toimintaa koskeva alueellinen lasten- ja nuorten hyvinvointisuunnitelma, joka hyväksytään hyvinvointialueen aluevaltuustossa ja tarkistetaan vähintään kerran neljässä vuodessa. (L 417/2007 12. §.) Kunnat ja hyvinvointialueet tekevät yhteistyötä suunnitelmien laadinnassa. Suunnitelmaan sisältyy muun muassa tiedot lasten ja nuorten hyvinvoinnista, palveluista, yhteistyöstä eri toimijoiden välillä sekä

lastensuojelun tarpeesta ja resursseista. (Lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelmat, 2023.)

Opinnäytetyön tutkimukseen valitut kaupungit ovat Rovaniemi, Oulu, Jyväskylä, Tampere, Turku ja Espoo. Jokainen opinnäytetyöhön valittu kaupunki kuuluu eri hyvinvointialueeseen. Rovaniemi on Lapin maakunnan keskus ja kuuluu Lapin hyvinvointialueeseen. Oulu on Pohjois-Suomen suurin kaupunki ja osa Pohjois-Pohjanmaan hyvinvointialuetta. Jyväskylä on Keski-Suomen suurin kaupunki ja osa Keski-Suomen hyvinvointialuetta. Tampere toimii Pirkanmaan hyvinvointialueen keskuksena. Turku kuuluu Varsinais-Suomen hyvinvointialueeseen. Se on Suomen kolmanneksi suurin hyvinvointialue asukasluvultaan. Espoo kuuluu Länsi-Uudenmaan hyvinvointialueeseen. (Sosiaali- ja terveysministeriö, 12.11.2024.)

3 TARKOITUS JA TAVOITTEET

3.1 Opinnäytetyön taustoitusta

Opinnäytetyön idea lähti liikkeelle kaikkien tutkijoiden yhteisestä mielenkiinnonkohteesta, joka on lasten- ja nuorten hyvinvointi. Alun perin ideana oli lähteä tutkimaan lapsiperheköyhyyteen liittyviä suunnitelmia. Opinnäytetyön yhteistyökumppanilla ltlalla on kuitenkin tästä aiheesta jo ainakin yksi tutkimus, joten he ehdottivat hyvinvointisuunnitelmien sisältöjen tutkimista ja tämä valikoitui opinnäytetyön aiheeksi. Tarkemmaksi rajaukseksi valikoitui lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelmat.

Tässä opinnäytetyössä tarkastellaan kuuden suomalaisen kaupungin lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelmia. Valitut kaupungit ovat Rovaniemi, Oulu, Jyväskylä, Tampere, Turku ja Espoo. Kaupungit on valittu edustamaan eri puolilla Suomea sijaitsevia hyvinvointialueita, jotta tutkimus voi tuoda esiin alueellisia eroja ja

strategisia painotuksia. Sijainnin lisäksi kaupunkien valintaan vaikutti tutkimusaineiston saatavuus.

Kaupungit eroavat toisistaan sekä kokonaisväestöltään että lasten ja nuorten osuuden suhteen. Espoo on suurin tutkimuksessa mukana olevista kaupungeista, siellä asuu noin 320 000 asukasta, joista alle 18-vuotiaita on noin 73 000 eli 22,8 %. Tampereen väkiluku on noin 255 000, ja nuoria alle 18-vuotiaita on heistä noin 45 000 (17,6 %). Oulussa asuu noin 213 000 ihmistä, ja lasten ja nuorten osuus on suhteellisesti korkea – noin 45 000 eli 21 % väestöstä. Turussa asukkaita on noin 197 000, joista alle 18-vuotiaita on noin 35 000 (17,8 %). Jyväskylässä väestömäärä on noin 146 000 ja lapsia ja nuoria heistä on noin 27 000 (18,5 %). Rovaniemi on pienin tutkimukseen valituista kunnista. Siellä noin 63 000 asukkaan joukossa on noin 12 000 alle 18-vuotiasta (19 %). (Tilastokeskus, 2024.)

Opinnäytetyön tarkoituksena on selvittää, mitkä ovat valittujen kaupunkien hyvinvointisuunnitelmien keskeiset tavoitteet ja toimenpiteet lasten ja nuorten hyvinvoinnin edistämiseksi sekä millaisia yhtäläisyyksiä ja eroavaisuuksia niistä löytyy. Tutkimuksessa pohditaan myös sitä, vaikuttavatko hyvinvointialueet tai maantieteelliset sijainnit jotenkin hyvinvointisuunnitelmien tavoitteisiin tai toimenpiteisiin. Tutkimuksen päätteeksi tarkoituksena on pohtia tutkimustulosten soveltamista kirkon nuoriso- ja diakoniatyössä, sillä kirkolla on tärkeä rooli yhteiskunnassa hyvinvoinnin edistäjänä.

3.2 Tavoitteet

Tutkimuksen tavoitteena on saada tietoa lasten ja nuorten ajankohtaisista hyvinvoinnin haasteita eri puolilla Suomea ja millä toimenpiteillä kaupungit pyrkivät parantamaan lasten ja nuorten hyvinvointia. Tavoitteena on luoda kokonaiskuva hyvinvointisuunnitelmissa esiintyvistä yhteisistä teemoista. Tutkimuksen tuloksilla pyritään antamaan arvokasta tietoa yhteistyökumppanille, kaupungeille, seurakunnille sekä muille hyvinvoinnista kiinnostuneille tahoille. Tutkimuksen kautta saadaan tarpeellista tietoa esimerkiksi siitä, minkälaisia erilaisia toimenpiteitä eri

kaupungit ovat suunnitelleet samankaltaisiin lasten ja nuorten hyvinvoinnin ongelmiin. Tutkimuksen tuloksia voidaan hyödyntää niin paikallisessa kuin valtakunnallisessa päätöksenteossa ja käytännön työssä. Tieto eri hyvinvointisuunnitelmien sisällöistä ja niiden eroavaisuuksista voi tarjota kehittämissideoita ja parannusehdotuksia. Lisäksi tutkimus voi avata mahdollisuuksia yhteistyölle eri sektoreiden, kuten kirkon ja kuntien, välillä, ja luoda entistä tehokkaampia ja yhteistyökykyisempiä hyvinvointiohjelmia.

3.3 Tutkimuskysymykset

Tutkimuskysymykset ovat valittu opinnäytetyön tarkoituksen ja tavoitteiden pohjalta. Hyvinvointisuunnitelmat ovat kunnallisia strategioita, joiden tavoitteena on asukkaiden elämänlaadun parantaminen, mutta niiden sisällöt voivat vaihdella eri alueilla. Näiden tarkastelu voi auttaa hahmottamaan, mitkä tekijät ovat keskeisiä lasten ja nuorten hyvinvoinnin edistämässä eri puolilla Suomea.

Opinnäytetyön yhteistyökumppanin Itlan tehtävänä on edistää lasten ja perheiden hyvinvointia, yhdenvertaisuutta ja tulevaisuuden mahdollisuuksia Suomessa. Vastaavanlaista vertailua eri kaupunkien hyvinvointisuunnitelmista ei ole aiemmin tehty, joten tutkimus vastaa konkreettiseen tietotarpeeseen. Nämä taustatekijät vaikuttivat tutkimuskysymyksien muotoiluun niin, että ne vastaavat sekä opinnäytetyön tavoitteisiin että yhteistyökumppanin tarpeisiin.

Tutkimuskysymykset ovat:

Mitkä ovat valittujen kaupunkien lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelmien keskeiset tavoitteet?

Millaisia toimenpiteitä kaupungit ovat asettaneet lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelmissa esiintyneiden keskeisten tavoitteiden saavuttamiseksi?

4 TYÖELÄMÄKUMPPANI

Työelämän yhteistyökumppanina toimii Itla eli Itsenäisyyden juhluvuoden lastensäätiö. Se on vuonna 1987 perustettu säätiö, jonka missiona on edistää ja tukea lasten ja lapsiperheiden hyvinvointia, yhdenvertaisuutta ja asemaa yhteiskunnassa. Sen tarkoituksena on luoda edellytyksiä hyvälle tulevaisuudelle kaikille lapsille ja nuorille Suomessa riippumatta heidän taustastaan sekä tarjota tukea myös vanhemmuudelle, lasten kasvulle ja kasvatukselle. Itlan toiminta keskittyy kolmeen pääalueeseen: kasvun tuki, yhteisövaikuttavuus ja johtamiskoulutus. Lisäksi säätiö toimii Samalta viivalta -ohjelmassa, jonka tavoitteena on etsiä ratkaisuja lapsiperheköyhyyteen. Näiden kokonaisuuksien kautta Itla pyrkii tekemään vaikuttavaa työtä lasten ja perheiden hyväksi tarjoamalla käytännön työkaluja ja tukemalla palvelujen ja yhteisöjen kehittämistä. (Itsenäisyyden juhluvuoden lastensäätiö, i.a.)

Itlan toiminnan ytimessä on ajankohtainen tutkimustieto, joka ohjaa päätöksentekoa ja käytännön kehittämistä. Säätiö toimii tiiviissä yhteistyössä muiden organisaatioiden, tutkimuslaitosten ja päättäjien kanssa, jotta lasten ja nuorten hyvinvointi voisi kehittyä kestävämmäksi ja tasavertaisemmaksi. Itla on myös mukana lukuisissa tutkimus- ja kehittämishankkeissa, joissa se tuottaa tietoa lasten ja perheiden tarpeista sekä osallistuu aktiivisesti yhteiskunnalliseen keskusteluun hyvinvointikysymyksistä. (Itsenäisyyden juhluvuoden lastensäätiö, i.a.)

Itlan erityisenä visiona on, että vuonna 2040 Suomessa on lapsi- ja perhemyönteinen hyvinvointiyhteiskunta. Tällöin lasten ja nuorten sekä perheiden hyvinvointi on yhteiskunnan keskiössä ja heillä on mahdollisuus unelmoida sekä luottaa hyvään tulevaisuuteen. Tämä visio kattaa kaikki kasvuympäristöt niin kodin, varhaiskasvatuksen, koulutuksen kuin vapaa-ajan. Itla puolustaa jokaisen lapsen ja nuoren oikeutta olla täysivaltaisena osana yhteiskuntaa, riippumatta heidän taustastaan. (Itsenäisyyden juhluvuoden lastensäätiö, i.a.)

Itlan toiminnan vaikuttavuustavoitteet ovat selkeästi määriteltyjä ja ne keskittyvät kolmeen keskeiseen alueeseen. Ensimmäisenä on lapsilähtöiset

kasvu ympäristöt ja palvelut. Itla tukee lasten, nuorten ja perheiden pärjäävyyttä tarjoamalla tutkimusperustaista tietoa ja kehittämällä palveluja, jotka vastaavat alueellisiin ja kansallisiin tarpeisiin. Tavoitteena on luoda ympäristöjä, joissa kaikki lapset voivat kasvaa ja kehittyä. Toisena tavoitteena on lapsi- ja perhemyönteinen Suomi. Itla haluaa, että lapset, nuoret ja perheet olisivat aktiivisia ja kuultuja yhteiskunnan kehittäjiä. Tämä tavoite näkyy muun muassa asenteiden ja päätöksenteon muutoksena, jossa lasten ja nuorten oikeudet ja tarpeet otetaan huomioon kaikessa yhteiskunnallisessa toiminnassa. Kolmantena on lapsinäkökulmaisen tiedon käyttöönotto päätöksen teossa. Itla pyrkii lisäämään monipuolisen tiedon hyödyntämistä ja jakamista niin, että se tukee lasten ja nuorten hyvinvointia ja elämänlaadun parantamista muuttuvassa maailmassa. (Itsenäisyyden juhluvuoden lastensäätiö, i.a.)

Itla on merkittävä toimija lasten ja nuorten hyvinvointikentällä Suomessa. Säätiön rooli on erikoistunut tieteellisen tutkimuksen, käytännön kehittämisen ja yhteiskunnallisen vaikuttamisen yhdistämiseen. Itla ei ole vain apurahoja myöntävä taho, vaan se on aktiivinen toimija, joka luo ja jakaa tietoa, kehittää uusia käytäntöjä ja osallistuu yhteiskunnalliseen keskusteluun. Yksi Itlan tärkeistä rooleista on toimia sillanrakentajana eri toimijoiden välillä. Se yhdistää tutkijoita, viranomaisia, kansalaisjärjestöjä, päättäjiä sekä kansainvälisiä kumppaneita, jotta lasten ja nuorten tarpeet saadaan paremmin esille ja huomioon kaikessa päätöksenteossa. Itla tuo yhteen eri tahoja, joita yhdistää yhteinen tavoite on parantaa lasten ja nuorten hyvinvointia ja elämänlaatua. Itlan tukea saavat niin yhteisöt, viranomaiset kuin myös yksittäiset asiantuntijat. Sen kautta saa arvokasta tietoa ja resursseja, jotka voivat edistää muun muassa koulutuksen, varhaiskasvatuksen ja perhepalvelujen kehittämistä. Erityisesti varhaisessa vaiheessa tapahtuva tuki ja ennaltaehkäisy ovat Itlan toiminnan kulmakiviä. (Itsenäisyyden juhluvuoden lastensäätiö, i.a.)

Itlan toiminta rahoitetaan pääasiassa säätiön pääoman tuotoilla. Lisäksi se myöntää apurahoja Lapsuuden rakentajat -innovaatio- ja tutkimusrahaston kautta. Tämä rahasto tukee erityisesti alueellisia tutkimus- ja kehityshankkeita, jotka tähtäävät lapsiperhepalveluiden uudistamiseen. Apurahoilla tuetaan myös uusia

kokeiluja ja tutkimuksia, jotka käsittelevät ajankohtaisia kysymyksiä lapsiperheiden hyvinvoinnin parantamiseksi. (Itsenäisyyden juhluvuoden lastensäätiö, i.a.)

Itlan tulevaisuuden suunta on selkeä se tähtää siihen, että Suomessa ja maailmalla lapset, nuoret ja perheet voivat elää tasavertaisina ja saavuttaa täyden potentiaalinsa. Säätiö jatkaa työtään tutkimuksen, tiedon ja yhteistyön edistämisessä, jotta se voi rakentaa yhteiskuntaa, jossa hyvinvoivat lapset, nuoret ja perheet luovat pohjan menestyvälle ja kestävämmälle yhteiskunnalle. Itla on siis keskeinen toimija, joka ei ainoastaan tuota tietoa ja tarjoaa tukea, vaan myös edistää laaja-alaista muutosta yhteiskunnassa, jossa lasten ja perheiden hyvinvointi on kaiken toiminnan ytimessä. (Itsenäisyyden juhluvuoden lastensäätiö, i.a.)

5 TUTKIMUKSEN TOTEUTUS

5.1 Tutkimusaineiston keruu

Aineiston keruu tapahtui valmiiden aineistojen pohjalta. Analysoitava aineisto on julkisesti kuntien verkkosivuilta saatavia lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelmia. Aineiston keruu rajoittui seuraavien kaupunkien lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelmiin: Rovaniemi, Oulu, Jyväskylä, Tampere, Turku ja Espoo. Kaupunkien valintaan vaikutti sijainti sekä tutkimusaineiston saatavuus.

Rovaniemen kaupungin lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelma on laadittu vuosille 2021–2025. Suunnitelman sisällössä on huomioitu muun muassa kansallinen lainsäädäntö, Rovaniemen kaupunkistrategia, YK:n Lapsen oikeuksien sopimus, valtakunnalliset lapsi-, perhe- ja nuorisopolitiikkaa käsittelevät asiakirjat sekä muut kaupungin toimintaa ohjaavat ohjelmat ja asiakirjat. Suunnitelmassa on neljä pääteemaa, jotka sisältävät yhteensä kuusi tavoitetta, ja näille tavoitteille on asetettu 34 toimenpidettä. (Rovaniemen kaupunki, 2021.)

Oulun kaupungin lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelma on laadittu vuosille 2022–2025. Suunnitelman laatimisessa on ollut mukana monia eri sidosryhmiä. Myös lapset ja nuoret on otettu osallisiksi hyvinvointisuunnitelman suunnitteluun. Oulu on laatinut kaupunkistrategian 2030, jonka pohjalta on nostettu esiin lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelmaa ohjaavat tavoitteet ja toimenpiteet. Suunnitelmassa kaksi eri painopistettä, jotka sisältävät yhteensä kuusi eri tavoitetta ja 24 toimenpidettä. (Oulun kaupunki, 2022.)

Jyväskylän kaupungin lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelma on laadittu vuosille 2023–2026. Suunnitelman tavoitteisiin on otettu huomioon ennestään laadittuja hyvinvoinnin edistämisen ohjelmia sekä toimialojen ja palvelualueiden toiminnan kehittämisen ohjelmia. Suunnitelmassa on otettu myös huomioon ne hyvinvointiin liittyvät ilmiöt, joihin Jyväskylän kaupunki kiinnittää huomiota palveluidensa kehittämisessä. Suunnitelma sisältää seitsemän tavoitetta ja näiden tavoitteiden saavuttamiseksi on asetettu 27 toimenpidettä. (Jyväskylä, i.a.)

Tampereen kaupungin lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelma on laadittu vuosille 2022–2025. Suunnitelmaa on ollut laatimassa monialainen työryhmä. Tavoitteilla toteutetaan Tampereen ”Tekemisen kaupunki” strategiaa, jossa huomioidaan erityisesti yhdenvertaiset yksilöt ja tekevät yhteisöt. Suunnitelmassa näkyy myös kansallinen Lapsistrategia, Tampereen lapsiystävällinen kunta (LYK) –kehittämistyön tavoitteet ja toimenpiteet vuosille 2022–2023 sekä kaiken ikäisiä koskeva Tampereen hyvinvointisuunnitelma. Lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelma sisältää kuusi eri teemaa, jotka sisältävät yhteensä 15 eri tavoitetta. Tavoitteiden saavuttamiseksi on kirjattu yhteensä 46 toimenpidettä. Kuuden teeman lisäksi suunnitelmassa edistetään kestävä kehityksen tavoitteita omana teemanan. (Tampere, i.a.)

Turun kaupungin lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelma on laadittu vuosille 2024–2025. Turun strategiaan kuuluu ”Hyvinvoivat asukkaat” -teema, joka on huomioitu myös lasten ja nuorten suunnitelmassa. Turun kaupungin sekä Varsinais-Suomen hyvinvointialueen lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelmien toimenpiteet pyritään tekemään mahdollisuuksien mukaan yhteneviksi. Lisäksi Turun kaupungin lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelmassa otetaan huomioon

Lapsiystävällinen kunta- toimintamalli ja kaupungin opiskeluhoitosuunnitelma. (Turun kaupunki, 2024.) Hyvinvointisuunnitelman pohjalla on Stiglitzin komission malli, joka sisältää kahdeksan eri hyvinvoinnin osa-aluetta: terveys, koulutus, aineellinen elintaso, henkilökohtainen toiminta ja työ, sosiaaliset yhteydet ja suhteet, ääni kuuluville yhteiskunnassa, ympäristö ja turvallisuuden tunne. Suunnitelma sisältää kolme eri painopistettä eli tavoitetta, joihin on kirjattu yhteensä 13 toimenpidettä. (Turun kaupunki, 2024.)

Espoon kaupungin lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelma on laadittu vuosille 2022–2025. Suunnitelman tavoitteet ja toimenpiteet on määritellyt lasten ja nuorten hyvinvointityön ohjausryhmä. Suunnitelma perustuu kansalliseen lapsistrategiaan sekä YK:n kestävän kehityksen periaatteisiin. Lisäksi suunnitelmaan on nostettu esille myös Espoo-tarinan eli Espoo-strategian tavoitteiden toimenpiteet liittyen lapsen turvalliseen arkiympäristöön sekä kiusaamisen ja väkivallan nollatoleranssiin. Suunnitelmassa on kolme eri periaatetta, jotka sisältävät yhteensä 11 eri tavoitetta ja 51 toimenpidettä. (Espoon kaupunki, 2022.)

Aineistot ovat rakenteeltaan samankaltaisia, mutta joitakin eroavaisuuksia löytyy. Lain mukaan hyvinvointisuunnitelman tulee sisältää suunnittelukaudelta tiedot lasten ja nuorten kasvuoloista, hyvinvoinnin tilasta, toimimista ja palveluista, jotka edistävät hyvinvointia sekä ehkäisevät ongelmia, yhteistyön järjestämisestä eri viranomaisten sekä lapsille ja nuorille palveluja tuottavien yhteisöjen ja laitosten välillä sekä suunnitelman toteuttamisesta ja seurannasta. (L 417/2007 12. §.) Suunnitelmissa hyödynnetään aikaisempia tutkimustuloksia kuten kouluterveyskyselyitä. Suunnitelmiin on otettu huomioon muun muassa kaupunkien omia strategioita, lapsistrategia, kansainvälisiä sopimuksia sekä toimintaohjelmia kuten YK:n kestävän kehityksen toimintaohjelma Agenda 2030.

Aineistot vaihtelevat jonkin verran laajuudeltaan (Liite 1). Esimerkiksi Espoon lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelma on pituudeltaan 13 sivua, kun taas Oulun lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelma on 74 sivua. Aineistojen selkeydessä on myös joitain eroja. Esimerkiksi Oulun suunnitelman tavoitteet ja toimenpiteet pohjautuivat suoraan kaupunkistrategiasta, joten tavoitteiden toimenpiteissä puhutaan myös muun muassa ikäihmisistä. Kaikissa muissa hyvinvointisuunnitelmissa

on taulukoitu jollain tavalla suunnitelman tavoitteet ja toimenpiteet, lukuun ottamatta Rovaniemen hyvinvointisuunnitelmaa. Joissain hyvinvointisuunnitelmissa tavoitteisiin kirjatut toimenpiteet on yksityiskohtaisesti kerrottu, mutta joissakin hyvin pelkistetty. Esimerkiksi Oulun hyvinvointisuunnitelmassa yhden tavoitteen toimenpiteenä on ”tarjoamme turvallisen elinympäristön kaikille oululaisille” (Oulun kaupunki, 2022).

5.2 Aineiston sisällönanalyysi

Opinnäytetyön tutkimusmenetelmänä käytettiin dokumenttiaineistosta tehtävää sisällönanalyysia. Menetelmän tavoitteena on saada esille tekstin olennaiset osat luoden tiivistetty kokonaisuus aineiston informaatioarvoa menettämättä. Sisällönanalyysissa voidaan tuoda esille sanallisesti tekstin yhtäläisyyksiä sekä eroavaisuuksia. Tämä menetelmä on tarkoituksenmukainen tapa silloin, kun aineiston keskeisistä asioista halutaan kuvata sanallisesti tiivis paketti. Sisällön analyysistä on tuotettu vain vähän kirjallisuutta, jossa konkreettisesti esitellään analyysin eteneminen. Yksi selittävä tekijä on, että kaikkea tutkimusaineiston tiivistämistä, luokittelua tai kategoriointia voidaan kutsua sisällönanalyysiksi. Sisällön analyysi on perusanalyysimenetelmä. Sitä voidaan käyttää väljänä teoreettisena kehyksenä, tai yksittäisenä metodina. (Tuomi & Sarajarvi, 2018.)

Sisällönanalyysin vaiheet voivat vaihdella hieman riippuen siitä, millaista analyysimallia käyttää. Tutkimuksessa pyrittiin etenemään kuvion 1. vaiheita noudattaen.



Kuvio 1. Sisällönanalyysin eri vaiheet (Leinonen, 2018).

Tutkimuksen aluksi luettiin valitut aineistot kokonaisuudessaan läpi. Tämän jälkeen alkoi aineiston pelkistämisen eli redusoinnin vaihe, jossa lähdettiin etsimään

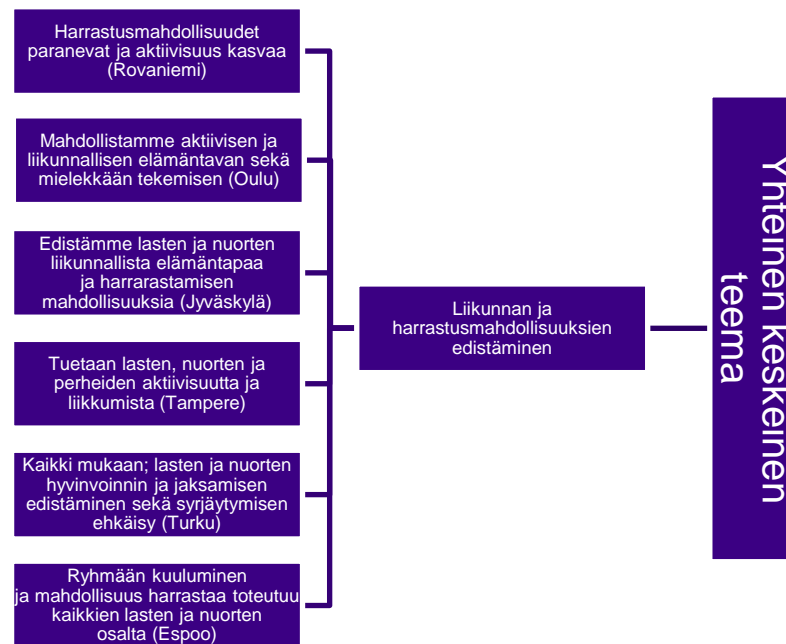
aineistoista tutkimuksen kannalta olennaiset osat eli vastauksia tutkimuskysymyksiin. Samalla merkittiin ylös myös olennaisia taustatietoja hyvinvointisuunnitelmien sisältöihin liittyen tutkimuksen vahvistamiseksi.

Kootut aineistot pelkistettiin tiiviimpään muotoon ja saatiin kokoon hyvinvointisuunnitelmien tavoitteet ja toimenpiteet. Apuna käytettiin taulukointia, johon koottiin erikseen jokaisen hyvinvointisuunnitelman tavoitteet ja toimenpiteet. Taulukoihin haluttiin koota tavoitteet ja toimenpiteet mahdollisimman tarkkaan tutkimuksen luotettavuuden lisäämiseksi. Yhdestä hyvinvointisuunnitelmasta saattoi muodostua useampi taulukko (Liitteet 2–3). Monissa materiaaleissa oli jo valmiiksi tehdyt taulukot, jotka helpottivat tutkimuksen tekemistä.

Tämän jälkeen siirryttiin ryhmittelyyn, jossa vertailtiin hyvinvointisuunnitelmien yhtäläisyyksiä. Hyvinvointisuunnitelmista lähdettiin etsimään samoja teemoja tarkastelemalla tavoitteita sekä toimenpiteitä, sillä osa tavoitteista on laajoja kokonaisuuksia ja saattaa sisältää monta teemaa. Esimerkiksi Turun kaupungin yhtenä tavoitteena on kaikki mukaan; lasten ja nuorten hyvinvoinnin ja jaksamisen edistäminen sekä syrjäytymisen ehkäisy. Tämä tavoite pitää sisällään toimenpiteitä moneen eri teemaan liittyen kuten harrastusmahdollisuuksiin, mielen hyvinvointiin ja turvallisuuteen.

Samankaltaiset tavoitteet muodostivat ryhmän. Esimerkiksi kuviossa 2 tavoitteet muodostavat liikunnan ja harrastamisen edistämisen- ryhmän. Ryhmät muodostivat alaluokat ja alaluokat muodostivat yhdessä yläluokan eli hyvinvointisuunnitelmien yhteiset keskeiset teemat. Saimme yhteensä neljä teemaa, jotka olivat liikunnan ja harrastusmahdollisuuksien edistäminen, mielenterveyden tukeminen, osallisuuden vahvistaminen sekä turvallisen ympäristön takaaminen, johon kuuluu olennaisena osana kiusaamisen estäminen.

Tuloksista rakennettiin vielä erilliset taulukot, johon kirjattiin jokaisen kaupungin omat toimenpiteet liittyen yhteisiin keskeisiin teemoihin (Liitteet 4–7). Sisällysanalyysi antoi tutkijoille kokonaiskuvan hyvinvointisuunnitelmien tavoitteista ja toimenpiteistä. Taulukot sekä muut hyvinvointisuunnitelmista ylös otetut tarpeelliset taustatiedot ohjasivat saamaan tutkimuksen tulokset kirjalliseen muotoon.



Kuvio 2. Yhteisen teeman muodostuminen.

6 TUTKIMUKSEN TULOKSET

6.1 Rovaniemen kaupungin tavoitteet ja toimenpiteet

Rovaniemen kaupungin tavoitteena on taata jokaiselle lapselle ja nuorelle mahdollisuus mieluisaan harrastukseen. Tämän saavuttaakseen Rovaniemi on ottanut käyttöön Harrastamisen Suomen mallin, joka tarjoaa maksuttomia ja mieluisia harrastuksia koulupäivän yhteydessä (Opetus- ja kulttuuriministeriö, 2021). Mallin avulla lisätään harrastamisen tasa-arvoa ja ehkäistään syrjäytymistä. Rovaniemi ottaa myös käyttöön verkkopalvelun, jossa on kaikki kaupungin tarjoamat harrastusmahdollisuudet, mikä helpottaa tiedonsaantia. Perheiden arkea helpotetaan kehittämällä digitaalisia palvelualueita sekä panostamalla oppilashuoltoon ja hyvinvointipalveluihin kouluissa sekä varhaiskasvatuksessa. Neuvola- ja perhepalveluja kehitetään, jotta ne olisivat helpommin saavutettavissa ja paremmin kohdennettuja. (Rovaniemen kaupunki, 2021.)

Tavoitteissa nousee esille nuorten äänen kuuleminen. Nuorten ääntä kuullaan aikaisempaa paremmin, ja heidät otetaan mukaan kaupunkisuunnitteluun. Nuorten näkemyksiä hyödynnetään esimerkiksi nuorten tilojen ja harrastusmahdollisuuksien kehittämisessä. Kaupunki tukee nuorten vapaaehtoistoimintaa ja nuorisovaltuuston toimintaa. Nuorten syrjäytymisen ehkäiseminen on yksi kaupungin keskeisistä tavoitteista. Syrjäytymisuhan alla oleville nuorille tarjotaan yksilöllistä tukea ja mentorointia (Rovaniemen kaupunki, 2021). Kaupunki kehittää Ohjaamo Rovaniemi -palvelua, joka tarjoaa nuorille tukea työllistymiseen, kouluttautumiseen ja elämänhallintaan (Ohjaamo Rovaniemi, 2021).

Hyvinvointisuunnitelman tavoitteissa panostetaan lasten ja nuorten mielenterveyden tukemiseen monilla konkreettisilla toimilla. Keskeisiä toimenpiteitä ovat matalan kynnyksen palvelut, kuten Hyvinvoinnin vuosikello -toimintamalli, jossa sekä kouluissa, että päiväkodeissa harjoitellaan hyvinvointitaitoja ja huoltajia tiedotetaan niistä Wilman kautta (peda.net, i.a.). Laajat terveystarkastukset neuvolassa ja kouluterveydenhuollossa auttavat tunnistamaan lasten ja nuorten hyvinvointitarpeita ajoissa. Koulunuorisotyö ja etsivä nuorisotyö tukevat nuoria koulupäivän aikana. (Rovaniemen kaupunki, 2021.)

Kiusaamisen ehkäisy on yhtenä tavoitteena, johon panostetaan varhaiskasvatuksesta alkaen. Yhteisöllisyyttä vahvistetaan yhteistyöllä nuorisotyön kanssa. Myös mielenterveyspalveluiden saavutettavuutta parannetaan esimerkiksi vahvistamalla etsivän nuorisotyön ja sosiaalipalveluiden yhteistyötä. Ankkuri-toiminta ja Hoito syytteen sijaan -malli tukevat nuoria, joilla on päihde- tai rikostaustaa, auttaen heitä takaisin elämänhallinnan piiriin. (Rovaniemen kaupunki, 2021.)

Osallisuuden vahvistaminen on myös keskeinen tavoite. Lapsivaikutusten arviointi otetaan käyttöön kaikessa kaupungin päätöksenteossa, ja nuoret kutsutaan mukaan kaupunkisuunnitteluun ja palveluiden kehittämiseen. Nuorisovaltuusto, oppilaskunnat ja nuorten omat toimintaryhmät tarjoavat vaikuttamismahdollisuuksia. Harrastustoiminnan saavutettavuutta parannetaan Harrastamisen Suomen mallin ja Kaikukortin avulla, jotka tarjoavat tasa-arvoisia mahdollisuuksia vapaa-ajanviettoon. Yhteisöllisyyden tukemiseksi nuorisotiloja kehitetään ja

nuorisotyötä jalkautetaan nuorten omiin ympäristöihin, kuten kauppakeskuksiin ja koulupihoille. Leikki- ja perhepuistojen kehittäminen tarjoaa toimintamahdollisuuksia kaikenikäisille. (Rovaniemen kaupunki, 2021.)

Alla oleva taulukko esittää Rovaniemen kaupungin lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelman keskeiset tavoitteet ja toimenpiteet:

Tavoite	Toimenpiteet
Harrastamisen ja hyvinvoinnin edistäminen	<ul style="list-style-type: none"> - Maksuttomat harrastukset koulupäivän yhteydessä (Harrastamisen Suomen malli). - Digitaaliset palvelut perheiden tueksi. - Oppilashuollon ja hyvinvointipalveluiden kehittäminen.
Nuorten osallistaminen ja syrjäytymisen ehkäisy	<ul style="list-style-type: none"> - Nuorten osallistaminen kaupunkisuunnitteluun ja päätöksentekoon. - Ohjaamo Rovaniemi -palvelun kehittäminen.
Mielenterveyden ja hyvinvoinnin tukeminen	<ul style="list-style-type: none"> - Hyvinvoinnin vuosikello -toimintamalli. - Koulunuorisotyön ja etsivän nuorisotyön kehittäminen.
Kiusaamisen ehkäisy ja erityistuki	<ul style="list-style-type: none"> - Etsivän nuorisotyön ja sosiaalipalveluiden yhteistyö. - Ankkuri-toiminta ja "Hoito syytteen sijaan" -malli.
Osallisuuden ja yhteisöllisyyden vahvistaminen	<ul style="list-style-type: none"> - Lapsivaikutusten arviointi päätöksenteossa. - Nuorisovaltuuston ja oppilaskuntien tukeminen. - Nuorisotilojen kehittäminen ja nuorisotyön jalkauttaminen. - Leikki- ja perhepuistojen kehittäminen.

6.2 Oulun kaupungin tavoitteet ja toimenpiteet

Oulun kaupungin strategisena tavoitteena on ennaltaehkäisevien sekä matalan kynnyksen palveluiden vahvistaminen lapsille, nuorille sekä lapsiperheille. Heitä pyritään tukemaan arjessa ja toimimaan aktiivisina kuntalaisina. Hyvin toimivilla peruspalveluilla muodostetaan kuntalaisten palvelujen ydin ja tarvittaessa erityis- palveluilla tuetaan niitä, joille peruspalvelut eivät riitä. Tavoitteena on koota palvelut asiakaslähtöiseksi kokonaisuudeksi yhteistyönä eri toimijoiden välillä. Hyvinvointia edistetään myös vahvistamalla osallisuutta, yhteisöllisyyttä ja aktiivisuutta lapsilla ja nuorilla. (Oulun kaupunki, 2022.)

Oulu on listannut terveellisen ja turvallisen elämän edistämiseksi eri tavoitetta. Oulun haluaa mahdollistaa ihmisten kohtaamisen ja yhteisöllisen toiminnan sekä turvallisen elinympäristön muun muassa vahvistamalla oululaisia osuusmalleja, tukemalla kaupunginosakulttuuria ja oululaisen identiteetin rakentamista sekä tarjoamalla turvallisen elinympäristön. Toimenpiteillä halutaan vähentää itsensä yksinäiseksi tuntemista sekä koulukiusaamista. Hyvinvoinnin ja toimintakyvyn tukemiseksi halutaan kehittää ennaltaehkäiseviä toimia. Tähän tarvitaan hyvinvointiedolla johtamista, yhteistyötä eri toimijoiden välillä sekä yhteisövaikuttamisen ja muiden monialaisten verkostotyön toimintamallien käyttöönottoa. Varhaista tukea kehitetään ja matalan kynnyksen toimintamallit kohdistetaan erityisesti mielen hyvinvointiin ja elämänhallinnan haasteisiin. (Oulun kaupunki, 2022.)

Aktiivista ja liikunnallista elämäntapaa sekä mielekästä tekemistä halutaan mahdollistaa terveellisen elämän edistämiseksi. Tätä pyritään toteuttamaan olemalla urheilumyönteinen kaupunki, vahvistamalla terveysliikuntaa, hyvinvointiaktiivisuutta sekä kulttuurihyvinvointia edistäviä toimia. Oulu kannustaa aktiiviseen ja liikunnalliseen elämäntapaan. Esimerkiksi varhaiskasvatuksessa on otettu tavoitteeksi Puoli päivää pihalla -toiminta ja kouluissa toteutetaan vuosikellotettua Liikkuva koulu -mallia. Harrastustoimintaa tuetaan yhteistyössä eri toimijoiden kanssa. Myös rakennetun ympäristön suunnittelussa ja toteuttamisessa otetaan huomioon hyvinvoinnin ja terveyden edistäminen. Alueiden eriytymistä ehkäistään ympäristön suunnittelun ja rakentamisen avulla ja tällä edistetään sosiaalista tasa-arvoa myös lasten näkökulmasta. (Oulun kaupunki, 2022.)

Yhteistyö hyvinvointialueen kanssa toimivien palvelujen tarjoamiseksi näkyy myös hyvinvointisuunnitelman tavoitteissa. Tämän toteuttamiseksi pyritään vahvistamaan asiakaslähtöisiä käytänteitä ja prosesseja kaupungin ja hyvinvointialueen yhdyspinnoilla. Tähän kuuluu muun muassa yhteisöllinen oppilas- ja opiskelijahuolto. Yhteisövaikuttavuuden toimintamallia laajennetaan koko Pohjois-Pohjanmaan hyvinvointialueelle. Lisäksi pyritään vahvistamaan alueellista toimintaa ja sen vaikuttavuutta lasten ja nuorten kasvu- ja kehitysyhteisössä. Toimivien palvelujen tarjoamisessa otetaan huomioon myös työikäisten työkyvyn palautuminen. (Oulun kaupunki, 2022.)

Oulu on listannut tavoitteita terveellisen ja turvallisen elämäntavan lisäksi myös sivistykseen liittyen. Tavoitteena on kasvattaa hyvinvoivia, välittäviä ja aktiivisia kuntalaisia vahvoissa koulutuksen ja osaamisen verkostoissa. Lisäksi halutaan, että Oulussa olisi tulevaisuudessa osaavaa työvoimaa ja alueen työpaikat kohtaisivat. Oulu lupaa tarjota monipuoliset mahdollisuudet oppimiseen ja lapsille ja nuorille yhtenäisen opinpolun varhaiskasvatuksesta aina korkeakouluun asti. Oulu haluaa vahvistaa lasten ja nuorten tunnetta kotipaikkakunnasta sekä tukea heidän kansainvälisyysvalmiuksiansa. Monipuoliset mahdollisuudet oppimiseen sekä innovatiivinen kokeilutoiminta näkyy Oulussa. Koulutuksen järjestäjänä Oulu pyrkii tekemään tiivistä yhteistyötä seudun ammatillisen ja korkeakoulutuksen kanssa. Lisäksi halutaan tarjota mahdollisuus harrastustoimintaan opintojen yhteydessä. Lasten ja nuorten työelämäosaamista pyritään kehittämään ja vahvistamaan. Nuoria tuetaan löytämään oma koulutus- ja urapolkunsa sekä tunnistamaan vahvuuksiaan. Koulutuspaikkamäärät pidetään sellaisina, että ne vastaavat alueen työvoimatarpeeseen. Kaupunki tarjoaa mahdollisuudet myös kansainväliseen koulutukseen. Näiden toimenpiteiden lisäksi yrittäjyyskasvatusta pyritään vahvistamaan. (Oulun kaupunki, 2022.)

Alla oleva taulukko esittää Oulun kaupungin lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelman keskeiset tavoitteet ja toimenpiteet:

Tavoite	Toimenpiteet
Ennaltaehkäisevät ja matalan kynnyksen palvelut	<ul style="list-style-type: none"> - Peruspalveluiden vahvistaminen ja erityispalveluiden tarjoaminen tarpeen mukaan. - Osallisuuden, yhteisöllisyyden ja aktiivisuuden edistäminen.
Terveellinen ja turvallinen elinympäristö	<ul style="list-style-type: none"> - Yksinäisyyden ja koulukiusaamisen vähentäminen. - Ennaltaehkäisevien toimien kehittäminen yhteistyössä eri toimijoiden kanssa. - Matalan kynnyksen toimintamallit mielen hyvinvointiin ja elämänhallintaan.
Aktiivinen ja liikunnallinen elämäntapa	<ul style="list-style-type: none"> - Terveystyön edistämisen ohjelmat kuten Puoli päivää pihalla ja Liikkuva koulu. - Rakennetun ympäristön suunnittelu hyvinvointia ja terveyttä tukevaksi.
Yhteistyö hyvinvointialueen kanssa	<ul style="list-style-type: none"> - Yhteisöllinen oppilas- ja opiskelijahuolto. - Alueellisen toiminnan ja sen vaikuttavuuden vahvistaminen lasten ja nuorten kasvu- ja kehitysyhteisöissä.
Sivistys ja koulutus	<ul style="list-style-type: none"> - Harrastustoiminnan tarjoaminen opintojen yhteydessä. - Lasten ja nuorten työelämäosaamisen kehittäminen ja vahvistaminen. - Koulutuspaikkamäärien säilyttäminen alueen työvoimatarpeen mukaan. - Yrittäjyyskasvatuksen vahvistaminen.

6.3 Jyväskylän kaupungin tavoitteet ja toimenpiteet

Jyväskylän hyvinvointisuunnitelman tavoitteisiin on nostettu esille lasten ja nuorten eriarvoistumisen ja syrjinnän torjuminen. Osallisuuden kokemus on heikentynyt Jyväskylässä kaikissa ikäluokissa. Osallisuuden, koulutuksen ja harrastamisen vahvistaminen ovat tärkeitä tekijöitä lasten ja nuorten eriarvoistumisen sekä syrjinnän vähentämisessä ja nämä on otettu huomioon hyvinvointisuunnitelmassa. Näiden kolmen tekijän vahvistaminen edellyttää henkilöstön vahvaa osaamista sekä riittäviä resursseja. Luottamushenkilöiden, valmistelijoiden ja henkilöstön tieto ja taito tulee varmistaa, jotta he osaavat huomioida lasten oikeuksien toteutumisen työssään. Myös lasten ja nuorten kanssa toimivan henkilöstön mielenterveysosaamista pyritään vahvistamaan koulutuksien avulla. Jyväskylässä kohtalaisesta tai vaikeasta ahdistuneisuudesta kärsivien nuorten määrä on lisääntynyt kaikissa ikäluokissa. Harrastamista ja liikuntaa pyritään edistämään kumppanuuksien avulla. Opetuksissa otetaan eriarvoistumisen ja syrjinnän vähentäminen monella tapaa huomioon. Ryhmäkoot pyritään pitämään tarkoituksenmukaisina. Ehkäisevää työtä vahvistetaan ja tuetaan kasvua ja oppimista varmistamalla riittävät resurssit. Lisäksi vahvistetaan perusopetuksessa niitä oppilaita, joilla koulumenestys on heikko, riski poissaolojen lisääntymiseen yläkoulun aikana on kohonnut tai joiden perheiden tarve lastensuojelullisiin toimenpiteisiin on kasvamassa. Yhtenäisellä opinpolulla sekä tukemisella opintojen nivelkohdissa edistetään hyvinvointia. Koulupoissaoloja peruskoulussa pyritään vähentämään poissaolomallin mukaisesti. (Jyväskylä, i.a.)

Haavoittuvassa asemassa olevien lasten oikeuksien toteutuminen näkyy hyvinvointisuunnitelman tavoitteissa. Jyväskylässä toteutettiin kysely liittyen hyvinvoinnin kokemukseen ja palvelujen käyttöön, joka oli kohdennettu erityisesti haavoittuvassa asemassa oleville nuorille. Tuloksissa nousi esille yksinäisyyden kokemus sekä tarve mielenterveyspalveluille. Haavoittuvassa asemassa olevien lasten oikeuksien turvaamiseksi pyritään kehittämään myönteisen erityiskohtelun kohdentamista sekä toiminnalla saavutettujen vaikutusten mittaamista ja arviointia osana koulun ympäristöä. Lisäksi toimenpiteenä on menetelmien kehittäminen haavoittuvassa asemassa olevien lasten osallistamiseen, tiedon saantiin sekä kuulluksi tulemiseen. (Jyväskylä, i.a.)

Kiusaaminen sekä väkivallan ehkäisy näkyy tärkeänä osana hyvinvointisuunnitelmaa. Jyväskylässä kiusaaminen on lisääntynyt viime vuosina, ja siitä aiheutuneet seuraukset ovat merkittäviä. Tämän vuoksi Jyväskylän kaupunki pitää tärkeinä selkeitä ja yhteneviä toimintamalleja kiusaamisen ja väkivaltaisten tilanteiden puuttumiseen sekä näiden jatkotoimenpiteisiin. Kiusaamisen ja väkivallan ehkäisyyn on kehitetty kaksi erilaista mallia. Yksi malli on kiusaamisen ja väkivallan ehkäisyyn, puuttumisen ja käsittelyn toimintamalli, joka otetaan käyttöön Jyväskylän jokaisessa koulussa. Toinen on tunne-, turva- ja vuorovaikutustaitojen systemaattisen kehittämisen malli. Malli otetaan käyttöön varhaiskasvatuksessa, perusopetuksessa sekä nuorisopalveluissa. Työntekijöille, jotka työskentelevät kasvun ja oppimisen ympäristöissä, pidetään vuorovaikutuskoulutusta. (Jyväskylä, i.a.)

Yksi hyvinvointisuunnitelman tavoite liittyy erityisesti nuoriin. Tavoitteena on nuorten palvelujärjestelmän selkeyttäminen ja yhteistyön lisääminen palvelujen kesken. Palvelujärjestelmien selkeyttämisellä Jyväskylän kaupunki tavoittelee palveluiden saavutettavuuden ja vaikuttavuuden tehostamista. Yhtenä toimenpiteenä on Nuorten talon jatkokehittäminen Keski-Suomen hyvinvointialueen sekä Jyväskylän seudun kuntakokeilun kanssa yhteistyössä. Nuorten palvelukartta halutaan päivittää ja nuorten ohjaus- ja palveluverkosto nimitetään uudelleen ottaen huomioon hyvinvointialueen rakentuminen. Palvelujärjestelmän selkeyttämisen toimenpiteisiin on kirjattu lisäksi toimintaohjeiden laatiminen maahanmuuttajataustaisten lasten ja nuorten huoltajille perehdyttäen heidät huoltajien rooliin suomalaisessa koulunkäynnissä. Tähän kuuluvat esimerkiksi Wilma-sovellukseen perehdyttäminen, vanhempien opastaminen tukemaan lapsia ja nuoria läksyjen teossa ja kokeisiin valmistautumisessa. (Jyväskylä, i.a.)

Jyväskylän hyvinvointisuunnitelmassa liikunta näkyy tärkeänä tekijänä, sillä Jyväskylä liikuntapääkaupunkina on asettanut strategiseksi tavoitteekseen sen, että Suomen liikkuvimmat kuntalaiset tulevat Jyväskylästä ja se suo parhaat olosuhteet liikunnalle. Hyvinvointisuunnitelman tavoitteeksi on otettu lasten ja nuorten liikunnallisen elämäntavan ja harrastamisen mahdollisuuksien edistäminen. Lasten ja nuorten liikunnallisen ja harrastamisen mahdollisuuksien edistämiseksi

on asetettu useita toimenpiteitä. Toimenpiteinä on erilaisten liikuntaan liittyvien ohjelmien käyttöönotto kuten koko elämänkaaren kattava liikkumisojelma, Pyöräilynedistämisojelma (2015–2025), Liikkuva varhaiskasvatus ja Liikkuva koulu. Näiden lisäksi pyritään vahvistamaan eri ikäisten liikuntaneuvonnan palveluketjuja sekä kehittämään lähiliikuntapaikkoja, liikuntaympäristöjä ja -olosuhteita. (Jyväskylä, i.a.)

Yhdeksi hyvinvointisuunnitelman tavoitteeksi on nostettu köyhyyden ja pienituloisuuden aiheuttamien ongelmien vähentäminen ja asunnottomuuden torjuminen. Suunnitelmasta ilmenee, kuinka köyhyys on yksi suurimmista sosiaalisista haasteista ja kuinka leikkaukset ovat lisänneet eriarvoisuutta. Köyhyyden ja pienituloisuuden aiheuttamien ongelmien vähentämiseksi ja asunnottomuuden torjumiseksi Jyväskylä kehittää asumisneuvontaa sekä asumiseen liittyvää talousneuvontaa verkostoyhteistyön avulla. Asumisneuvonta pyritään jalkauttamaan kaupungin palvelujen yhteyteen. Lisäksi toteutetaan ja kehitetään moniammatillisen matalan kynnyksen talousneuvolatoimintaa. (Jyväskylä, i.a.)

Nuorten työllistämisen ja koulutukseen hakeutumisen edistäminen kuuluvat hyvinvointisuunnitelman tavoitteisiin. Kunnat ovat saaneet TE-toimistolta kuntakoikeilun myötä vastuun työnhakijoiden palveluista kaikkien työttömien ja palveluissa olevien alle 30-vuotiaiden työnhakijoiden osalta. Tähän liittyen toimenpiteeksi on kirjattu nuorisotyöttömyyden alentaminen yhteistyön sekä uusien palvelujen kehittämisen avulla. (Jyväskylä, i.a.)

Alla oleva taulukko esittää Jyväskylän kaupungin lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelman keskeiset tavoitteet ja toimenpiteet:

Tavoite	Toimenpiteet
Eriarvoistumisen ja syrjinnän torjuminen	<ul style="list-style-type: none"> - Ryhmäkokojen pitäminen tarkoituksenmukaisina - Koulupoissaolojen vähentäminen poissaolomallin mukaisesti

Haavoittuvassa asemassa olevien lasten oikeudet	- Osallistamisen ja kuulluksi tulemisen menetelmien kehittäminen
Kiusaamisen ja väkivallan ehkäisy	- Kiusaamisen ja väkivallan ehkäisyn, puuttumisen ja käsittelyn toimintamalli kaikissa kouluissa - Tunne-, turva- ja vuorovaikutustaitojen kehittämismalli varhaiskasvatuksessa, perusopetuksessa ja nuorisopalveluissa
Nuorten palvelujärjestelmän selkeyttäminen	- Nuorten palvelukartan päivitys ja ohjaus- ja palveluverkoston uudelleennimeäminen - Toimintaohjeet maahanmuuttajataustaisten lasten ja nuorten huoltajille
Liikunnallinen elämäntapa ja harrastaminen	- Pyöräilynedistämishjelma 2015–2025 - Liikkuva varhaiskasvatus ja Liikkuva koulu -ohjelmat - Lähiliikuntapaikkojen ja liikuntaympäristöjen kehittäminen
Köyhyyden ja asunottomuuden torjunta	- Asumis- ja talousneuvonnan kehittäminen verkostoyhteistyön avulla - Asumisneuvonnan jalkauttaminen kaupungin palveluihin
Nuorten työllistymisen ja koulutuksen tukeminen	- Yhteistyön ja uusien palveluiden kehittäminen osana TE-toimiston kuntakokeilua

6.4 Tampereen kaupungin tavoitteet ja toimenpiteet

Tampereen lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelman yhtenä teemana on hyvät sosiaaliset suhteet. Tässä tavoitteena on edistää lasten ja nuorten osallisuutta palveluiden kehittämiseksi sekä kohdata lapset ja nuoret niin palveluissa kuin arkipäivässä ympäristössä tasa-arvoisesti, arvostavasti ja kunnioittavasti. Tätä edistetään esimerkiksi kohtaamis- ja vuorovaikutustaitojen ja yksinäisyyden tunnistamisen koulutuksen avulla, joka on tarkoitettu lasten ja nuorten kanssa toimiville.

Tavoitteiden saavuttamiseksi pyritään ottamaan huomioon yhä enemmän haavoittuvassa asemassa olevat lapset. Heidän osallistumis- ja vaikuttamismahdollisuuksiansa pyritään lisäämään. Toimenpiteisiin lukeutuvat myös seudullisen osallisuuden arvioinnin toteuttaminen, yhdenvertaisten harrastusmahdollisuuksien lisääminen sekä SIB nuoret –hankkeen toteuttaminen. Tässä hankkeessa huostaanotettuna olleet nuoret ovat mukana edistämässä koulutuspolkuaan ja työllistymistään. (Tampere, i.a.)

Mielen hyvinvointi nousee esille tavoitteissa. Lasten ja nuorten mielenterveyttä halutaan tukea arjen ympäristössä muun muassa vahvistamalla yhteisöllistä opiskeluhuoltoa, luovuuden edistämällä sekä Hyvän mielen kunta- hankkeen toimintamalleilla. Saatavuutta mielenterveyden hoitamiseen sekä yhteistyötä eri toimijoiden välillä halutaan lisätä. Tämän edistämiseksi kehitetään opiskeluhuollon mielenterveystyötä ja otetaan käyttöön laajemmin IPC-menetelmä. (Tampere, i.a.)

Hyvinvointisuunnitelman tavoitteissa on lasten ja nuorten kasvuympäristöjen turvallisuuden lisääminen, jossa otetaan huomioon myös lapsiin ja nuoriin kohdistuva väkivalta, kiusaaminen ja häirintä. Toimenpiteiksi on kirjattu erilaisia toimintamalleja. Esimerkiksi Tampereen Barnahus-satelliittihankkeessa tutustutaan Barnahus-toimintamalliin ja laaditaan hoitopolku psykososiaaliselle tuelle. Turvallisuuden lisäämiseksi aloitetaan Pakka-toiminta, jossa muun muassa kartoitetaan lasten turvattomiksi kokemia paikkoja. Lisäksi päivitetään erilaisia viranomaisten ohjeita sekä laaditaan koottuja tietoja, kuinka toimia tietyissä tilanteissa ja missä on auttavia tahoja. Lasten ja nuorten näkökulma halutaan ottaa huomioon kaupunkisuunnittelussa ja rakentamisessa. Näin myös lasten ja nuorten osallisuutta pyritään lisäämään. Yhteisöllisyyttä pyritään lisäämään itsenäisesti asuvien nuorten keskuudessa. Kiusaamisen kohdalla tehdään erilaisia toimenpiteitä kuten systemaattinen puuttuminen kiusaamiseen, kiusaamisen vastaiset suunnitelmat ja toimenpiteet sekä yhteistyö viranomaisten kanssa. (Tampere, i.a.)

Terveelliset elämäntavat on huomioitu hyvinvointisuunnitelman tavoitteissa. Erilaisilla toimenpiteillä halutaan edistää lasten ja nuorten arjen hyvinvointia kuten normaalipainoa, lepoa, ravitsemusta, liikuntaa sekä ehkäisevää päihdetyötä.

Näihin liittyen otetaan erilaisia toimintamalleja ja menetelmiä kuten Neuvokas perhe ja Maistuvan koulun ruokakasvatus. Kouluissa ja oppilaitoksissa pyritään edistämään ruokailua. Myös syömishäiriön tunnistamiseen halutaan kiinnittää huomiota. Liikunnan ja aktiivisuuden lisäämiseksi tuetaan eri toimintoja kuten Nuorten treenit- toimintaa ja Lupa liikkua ja harrastaa- toimintaa. Liikuntapalveluihin vakiinnutetaan perheliikunta. Ehkäisevän päihdetyön vahvistamiseksi päivitetään päihdekasvatuksen toimintamalleja, kartoitetaan varhaiskasvatuksessa alueellisen ehkäisevän päihdetyön tuen tarvetta sekä otetaan käyttöön ehkäisevän päihdetyön tarkistuslista. (Tampere, i.a.)

Vanhemmuuden vahvistaminen ja tukeminen kuuluu hyvinvointisuunnitelman tavoitteisiin. Toimenpiteinä on muun muassa palveluiden kehittäminen ja palveluista tiedottaminen, varhaiskasvatuksen henkilöstörakenteen uudistaminen, lasten, nuorten ja perheiden kanssa työskentelevien lisäkouluttaminen, toimintamallien vahvistaminen sekä vanhemmuuden tukeminen osana perhekeskus-toimintamallia. Vanhempien tuen muotojen levittämiseksi ja vahvistamiseksi otetaan käyttöön menetelmiä kuten Lapset puheeksi. (Tampere, i.a.)

Tampereella halutaan kehittää monialaista yhteistyötä eri toimijoiden välillä, vähentää alueellista segregatiota, tehdä tunnetuksi lasten oikeudet sekä tehdä lapsivaikutusten arviointia (LAVA) päätösten valmisteluissa. Monialaista systemistä työskentelyä sekä tietojohdantaa pyritään vahvistamaan. Tämän avulla pyritään vähentämään segregatiota. Lasten oikeuksiin liittyy toimenpiteitä, jotka ovat UNICEFin Lapsiystävällinen kunta –mallista; aikuisten tietoisuutta pyritään lisäämään, lapsille viestitään heidän oikeuksistaan ja velvollisuuksistaan ja varmistetaan, että päättäjät ja viranomaiset tuntevat lapsen oikeudet ja osaavat huomioida ne. (Tampere, i.a.)

Tampereen hyvinvointisuunnitelmassa on edellä mainittujen tavoitteiden lisäksi listattu YK:n kestävän kehityksen toimintaohjelma Agenda 2030:n tavoitteet, joita edistetään paikallisesta näkökulmasta. Tähän kuuluvat seuraavat tavoitteet: ei nälkää, terveyttä ja hyvinvointia, hyvä koulutus, sukupuolten välinen tasa-arvo, eriarvoisuuden vähentäminen, kestävät kaupungit ja yhteisöt sekä rauha,

oikeudenmukaisuus ja hyvä hallinto. Kuntien ja kaupunkien rooli näiden kestävän kehityksen tavoitteiden edistäjinä on suuri. (Tampere, i.a.)

Alla oleva taulukko esittää Tampereen kaupungin lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelman keskeiset tavoitteet ja toimenpiteet:

Tavoite	Toimenpiteet
Hyvät sosiaaliset suhteet	<ul style="list-style-type: none"> - Kohtaamis- ja vuorovaikutuskoulutus lasten ja nuorten kanssa toimiville - Yhdenvertaisten harrastusmahdollisuuksien lisääminen - SIB nuoret -hanke: koulutuspolku ja työllistymisen huostaanotetuille nuorille
Mielen hyvinvointi	<ul style="list-style-type: none"> - Hyvän mielen kunta -toimintamallit - IPC-menetelmän käyttöönotto opiskeluhuollossa
Kasvuympäristöjen turvallisuus	<ul style="list-style-type: none"> - Barnahus-satelliittihanke: psykososiaalisen tuen hoitopolku - Pakka-toiminta: turvattomien paikkojen kartoitus - Nuorten osallisuus kaupunkisuunnittelussa - Kiusaamiseen puuttuminen: suunnitelmat ja viranomaisyhteistyö
Terveelliset elämäntavat	<ul style="list-style-type: none"> - Neuvokas perhe -malli ja Maistuva koulu -ruokakasvatus - Nuorten treenit ja Lupa liikkua ja harrastaa -toiminnot - Perheliikunnan vakiinnuttaminen
Vanhemmuuden tukeminen	<ul style="list-style-type: none"> - Vanhemmuuden tukeminen perhekeskusmallissa - Lapset puheeksi -menetelmän käyttöönotto
Monialainen yhteistyö ja lasten oikeudet	<ul style="list-style-type: none"> - Lapsivaikutusten arviointi (LAVA) päätöksenteossa

	- Lapsiystävällinen kunta -mallin toimenpiteet (UNICEF)
--	---

6.5 Turun kaupungin tavoitteet ja toimenpiteet

Turun kaupungin lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelman tavoitteissa keskitytään kolmeen painopisteeseen. Yhtenä tavoitteena on tehostaa kaupunkien tilojen yhteiskäyttöä. Tällä mahdollistetaan esimerkiksi lasten ja nuorten harrastus ja kerhotoimintaa myös iltaisin, viikonloppuisin ja loma-aikoina. Myös koulujen ja päiväkotien pihoja pyritään hyödyntämään paremmin. Tilojen käytön tehostamisella lisätään muun muassa yhteisöllisyyttä, turvallisuutta, hyvinvointia, lasten ja nuorten harrastamisen mahdollisuuksia lähellä kotia sekä vähennetään segregaaation eli eriytymisen vaikutuksia. Tavoitteena on kokeilla ”Koulu alustana” -toimintamallia, jossa koulua pidetään alueen yhteisöllisyyden sekä monitoimijaisuuden keskuksena. (Turun kaupunki, 2024.)

Hyvinvointisuunnitelman toinen tavoitteiden painopiste liittyy lasten ja nuorten hyvinvoinnin, jaksamisen sekä syrjäytymisen edistämiseen. Tässä painopisteessä halutaan kiinnittää erityisesti huomiota monikielisiin lapsiin, nuoriin ja lapsiperheisiin sekä muihin ryhmiin, jotka vaativat erityistä huomiota. Lukutaito on haluttu ottaa erityisesti huomioon tavoitteissa ja tämän vuoksi käynnistetään Lukutaito-ohjelma kaikilla kouluasteilla. Lukutaidolla on suuri merkitys hyvinvointiin, osallisuuteen sekä häiriökäyttäytymisen ehkäisyyn. Lasten ja nuorten harrastustoiminnan kehittäminen otetaan myös huomioon ja tätä pyritään kehittämään yhdessä kolmannen sektorin kanssa. Myös liikuntaa halutaan lisätä päiväkotijä koulupäivien yhteyteen. Koulusegregaatiota halutaan vähentää ja tämän vuoksi kouluissa otetaan käyttöön koulusegregaation vähentämisen tiekartta. Lisäksi Turvallinen Turku lapsille ja nuorille –toimintamallia pyritään kehittämään hyvinvoinnin edistämiseksi. Lasten ja nuorten mielen hyvinvoinnin edistämiseksi pilotoidaan Selvästi JEES! –projektissa kehitettyä päihdekasvatusmallia. Tähän kuuluu sisältöä mielen hyvinvoinnista sekä tunnekasvatuksesta. (Turun kaupunki, 2024.)

Turun kaupungin kolmantena tavoitteena on tieto- ja resurssijohtamisen mallin muuttaminen enemmän ihmis- ja tarvelähtöisemmäksi. Yhteisövaikuttavuustoimintamallin suunnittelu ja jalkauttaminen pyritään aloittamaan Turun kaupungin, Varsinais-Suomen hyvinvointialueen ja Varsinais-Suomen Lasten-suojelujärjestöjen kanssa Itsenäisyyden juhluvuoden lastensäätiön tukemana. Yhtenä toimenpiteenä on myös ottaa käyttöön päivitetty päätösten vaikutusten ennakoarvioinnin malli ja kehittää lapsibudjetoinnin mallia. Yhteisöllisen opiskeluhuollon kehittäminen sekä Boostii-edun eli harrastekortin ottaminen käyttöön kuuluu Turun toimenpiteisiin. Tällä taloudellisella tuella pyritään kannustamaan liikuntaan. Lisäksi sillä pyritään ehkäisemään syrjäytymistä, edistämään saavutettavuutta sekä tasavertaisuutta. (Turun kaupunki, 2024.)

Alla oleva taulukko esittää Turun kaupungin lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelman keskeiset tavoitteet ja toimenpiteet:

Tavoite	Toimenpiteet
Tilojen yhteiskäytön tehostaminen	<ul style="list-style-type: none"> - Kaupunkitilojen laajempi hyödyntäminen iltaisin ja lomilla - "Koulu alustana" -toimintamallin kokeilu
Hyvinvoinnin, jaksamisen ja syrjäytymisen ehkäisy	<ul style="list-style-type: none"> - Lukutaito-ohjelma kaikilla kouluasteilla - Harrastustoiminnan kehittäminen yhdessä kolmannen sektorin kanssa - Koulusegregaation vähentämisen tiekartta - "Turvallinen Turku lapsille ja nuorille" -mallin kehittäminen - Selvästi JEES! -päihdekasvatusmallin pilotointi
Ihmis- ja tarvelähtöinen resurssijohtaminen	<ul style="list-style-type: none"> - Lapsibudjetoinnin kehittäminen - Yhteisöllisen opiskeluhuollon kehittäminen - Boostii-edun (harrastekortti) käyttöönotto syrjäytymisen ehkäisemiseksi

6.6 Espoon kaupungin tavoitteet ja toimenpiteet

Espoon lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelmassa yhtenä tavoitteiden pääkohdista on lasten ja nuorten osallisuuden vahvistaminen. On tärkeää, että lapsilla ja nuorilla on mahdollisuus osallistua päätöksentekoon ja vaikuttaa itseään koskeviin asioihin. Tämä mahdollistetaan heille esimerkiksi osallistuvan budjetoinnin avulla, jossa lapset ja nuoret saavat vaikuttaa kaupungin varojen käyttöön. Lapsille ja nuorille pyritään tarjoamaan monipuolisia mahdollisuuksia harrastaa riippumatta perheen taloudellisesta tilanteesta. Myös erityislapset halutaan ottaa huomioon harrastusmahdollisuuksien tarjonnassa. Osallisuuden vahvistamiseksi toteutetaan konkreettisia toimenpiteitä, kuten lapsivaikutusten arviointia. Siinä selvitetään päätösten vaikutukset eri lapsiryhmiin. Kaupunki kerää lasten ja nuorten hyvinvointiin liittyvää tietoa sosiaalisten raportointien avulla. Vieraskielisten lasten, nuorten ja perheiden tarpeet halutaan tunnistaa ja kohdentaa palvelut tarpeiden mukaisesti. Erituolaisten lasten ja perheiden osallisuutta vahvistetaan perhekeskusten kohtaamispaikkatoiminnan avulla. Varhaiskasvatuksessa ja kouluissa pyritään vähentämään eroja hyvinvointi- ja oppimistuloksissa vieraskielisten ja suomea äidinkielenään puhuvien lasten ja nuorten välillä. Maahanmuuttajajäseniä halutaan tukea koulutuksessa ja työllistymisessä. Vanhemmuuden tukea nuorisoiäisten lasten vanhemmille pyritään lisäämään esimerkiksi vanhempain iltojen ja nuorisoperheneuvolan avulla. Lapsiperheiden köyhyyteen kiinnitetään erityistä huomiota. Sen torjumiseksi Espoo tarjoaa perheille kohdennettua tukea. Konkreettisine keinoina ovat esimerkiksi harrastustuki riskiryhmiin kuuluville lapsille ja asumisen tukeminen lapsiperheiden häätöjen ehkäisemiseksi. (Espoon kaupunki, 2022.)

Mielenterveyden tukeminen on toinen suunnitelman tavoitteiden pääkohdista. Kiusaaminen sekä väkivalta voivat vaikuttaa vakavasti lapsen kasvuun, kehitykseen sekä mielenterveyteen. Niiden ehkäisemiseksi Espoo toteuttaa Yhdessä vahvaksi yhteisöksi – ei kiusaamiselle -ohjelmaa. Ohjelman tavoitteena on opiskelijoiden hyvinvointi ja yhteisöllisyyden vahvistaminen. Suunnitelmaa on päivitetty vuonna 2020 ja se sisältää 14 eri toimenpidettä, joilla varmistetaan yhtenäiset käytännöt kiusaamisen ehkäisyssä sekä siihen puuttumisessa. Keskeisiä

toimenpiteitä ovat opiskelijoiden jaksamisen seuranta, sosiaalisten taitojen kehittäminen, selkeät säännöt ja jatkuva ryhmäytyminen. Opiskelijoita tiedotetaan tukipalveluista ja kiusaamistapausten ilmoittamisesta on tehty helpompaa. Koko koulu yhteisöllä on vastuu osallistua kiusaamisen ehkäisyyn. Lisäksi kouluissa hyödynnetään restoratiivista lähestymistapaa, joka korostaa keskustelua ja sovitte-
telua. Huoltajia pidetään ajan tasalla koulun toimintamalleista. Tavoitteena on luoda turvallinen ja kiusaamisvapaa oppimisympäristö. Kaupunki panostaa turvallisiin koulu-, leikki- ja liikuntaympäristöihin ja tarjoaa maksuttomia liikunta- ja kulttuuripalveluja kaikille. (Espoon kaupunki, 2022.)

Mielenterveyden tukemisessa tärkeitä tekijöitä ovat yhteisöllinen opiskeluhoito ja tutkimukseen perustuvat menetelmät, kuten Voimaperheet, IPC-menetelmä, Cool kids ja lapset puheeksi työskentelymuoto. Voimaperheet-toimintamalli on Länsi-Uudenmaan hyvinvointialueen käyttöön ottama tukimuoto, joka keskittyy lasten käytösoireiden varhaiseen seulontaan ja vanhempainohjaukseen. (Länsi-Uudenmaan hyvinvointi, 2022.) IPC (Interpersonal counselling) -menetelmä on suunnattua 12–18-vuotiaille masennusoireiden ehkäisyyn sekä hoitoon. IPC:tä tarjotaan niin kouluissa kuin mielenterveyspalveluissa osana Terapiat etulinjaan-hanketta (Mielenterveystalo.fi). Cool kids on lasten ja nuorten ahdistuneisuuden hoitoon kehitetty kognitiiviseen käyttäytymisterapiaan (KKT) pohjautuva ohjelma. Ohjelma toteutetaan usein ryhmissä tai yksilöterapiana. Lapset puheeksi on menetelmä, jonka tavoitteena on vahvistaa lasten arjen sujumista ja ennaltaehkäistä ongelmia keskustelujen avulla. Siinä pyritään ennaltaehkäisemään haasteita tukemalla lapsen ympärillä olevia aikuisia. Menetelmää käytetään mm. neuvo-
loissa, kouluissa ja sosiaalipalveluissa. (Mieli.fi, 2025.)

Kolmantena tavoitteiden keskeisenä periaatteena on monialaisen yhteistyön vahvistaminen. Hyvinvointipalveluiden tulee olla helposti saavutettavissa ja toimia saumattomasti kaikilla. Espoo kehittää perhekeskusverkostoaan, jotta perheet voivat saada tarvitsemansa palvelut mahdollisimman joustavasti ja läheltä. Palvelupoluista halutaan tehdä yhtenäiset ja niitä kehitetään yhteistyössä muiden toimijoiden kanssa. Digitaalisten palvelupolkujen kehittäminen mahdollistaa nopeamman avunsaannin ja helpottaa perheiden arkea. Jalkautuvat palvelut, kuten pop up -toiminta tai walk in -toiminta. Nämä palvelut voivat olla mm. kirjastoissa,

nuorisotiloissa ja perhekeskuksissa. Näiden avulla tavoitetaan erityisesti ne lapset ja nuoret, jotka eivät muuten hakeutuisi avun piiriin. Varhaiskasvatuksessa ja opetuksessa halutaan tehdä yhä enemmän tavoitteellista ja yhteisöllistä hyvinvointityötä muun muassa Yhdessä vahvaksi yhteisöksi -suunnitelman toimeenpanon avulla, sitouttavan koulu yhteistyön malleja kehittämällä sekä terveellisten ruokailutottumusten edistämällä yhteistyössä Espoo Cateringin kanssa. (Espoon kaupunki, 2022.)

Alla oleva taulukko esittää Espoon kaupungin lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelman keskeiset tavoitteet ja toimenpiteet:

Tavoite	Toimenpiteet
Lasten ja nuorten osallisuuden vahvistaminen	<ul style="list-style-type: none"> - Osallistuva budjetointi. - Vieraskielisten lasten ja perheiden tarpeiden tunnistaminen ja palvelujen kohdentaminen.
Mielenterveyden tukeminen ja kiusaamisen ehkäisy	<ul style="list-style-type: none"> - "Yhdessä vahvaksi yhteisöksi – ei kiusaamiselle" -ohjelma. - Restoratiivinen lähestymistapa kiusaamistilanteissa. - Turvalliset koulu-, leikki- ja liikuntaympäristöt.
Tutkimukseen perustuvat mielenterveysmenetelmät	<ul style="list-style-type: none"> - Voimaperheet: käytösoireiden seulonta ja vanhempainohjaus. - IPC-menetelmä: 12–18-vuotiaiden masennusoireiden ehkäisy ja hoito. - Cool Kids: ahdistuksen hoito kognitiivisella käyttäytymisterapialla. - Lapset puheeksi -menetelmä perheen tukemiseen.
Monialaisen yhteistyön vahvistaminen	<ul style="list-style-type: none"> -Digitaalisten palveluiden kehittäminen perheiden tueksi. - Jalkautuvat palvelut (pop-up, walk-in)

	nuorisotiloissa ja kirjastoissa. - Yhteisöllinen hyvinvointityö varhaiskasvatuk- sessa ja opetuksessa.
--	--

6.7 Hyvinvointisuunnitelmien yhteiset teemat

Tutkimukseen valittujen kaupunkien lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelmissa esiintyy paljon samankaltaisuuksia niin tavoitteissa kuin toimenpiteissäkin. Joitakin eroavaisuuksia painopisteissä ja toimenpiteissä kuitenkin löytyy. Isommissa kaupungeissa keskitytään monikulttuurisuuden tukemiseen ja segregaaation ehkäisyyn, kun taas pienemmissä kaupungeissa korostuu lähipalveluiden ja yhteisöllisyyden merkitys. Isommissa kaupungeissa palveluiden saatavuus on tasa-
puolisempaa mitä haja-asutusalueilla. Myös harrastusmahdollisuuksiin liittyen voi olla eroja siinä, miten paljon resursseja käytetään nuorten vapaa-ajan toimintaan ja miten helposti harrastukset ovat saatavilla erilaisille ryhmille. Esimerkiksi Jyväskylässä on paljon luontoa ja alueena se tarjoaa paljon liikunta ja harrastusmahdollisuuksia ja tämä näkyy erityisen hyvin hyvinvointisuunnitelmassa (Jyväskylä, 2023).

Yhteisiä teemoja kaikissa hyvinvointisuunnitelmissa ovat muun muassa liikunnan ja harrastusmahdollisuuksien edistäminen, mielenterveyden tukeminen, osallisuuden vahvistaminen sekä turvallisen ympäristön takaaminen, johon kuuluu olennaisena osana kiusaamisen estäminen. Edellä mainitut teemat nousevat esiin jokaisen kaupungin hyvinvointisuunnitelmassa riippumatta siitä, mihin hyvinvointialueeseen kaupunki kuuluu. Myös vanhemmuuden tukeminen, työllisyyden ja koulutuksen edistäminen sekä ammattilaisten kouluttaminen näkyi useassa hyvinvointisuunnitelmassa. Eriarvoisuuden vähentäminen näkyi vahvasti jokaisessa hyvinvointisuunnitelmassa ja kulki käsi kädessä monien muiden teemojen kanssa. Kaikki kaupungit panostavat ennaltaehkäisevään työhön, palvelujen suunnitteluun ja kehittämiseen sekä yhteistyöhön muiden eri toimijoiden kanssa.

Liikunnan ja harrastamisen edistäminen on jokaisen kaupungin hyvinvointisuunnitelmien tavoitteissa mukana ja nämä huomioidaan palveluiden suunnittelussa.

Monet kaupungit tarjoavat maksuttomia tai edullisia harrastusmahdollisuuksia vähävaraisille perheille, että kaikilla olisi samanlaiset mahdollisuudet osallistua. Esimerkiksi Turun kaupungin yhtenä syrjäytymisen ehkäisykeinona on harrastekortin käyttöönottamien (Turun kaupunki, 2024). Osa kaupungeista pyrkii mahdollistamaan eri tilojen käyttöä yhä enemmän harrastustoimintaa varten. Lisäksi kaupungit ovat ottaneet erilaisia liikuntaan liittyviä ohjelmia ja malleja käyttöön.

Mielenterveyden tukeminen näkyy jokaisessa suunnitelmassa. Kaupungeilla on hieman eri toimenpiteitä tähän tavoitteeseen liittyen. Useampi kaupunki pyrkii varmistamaan riittävät ja saavutettavat palvelut mielenterveyden tukemiseksi sekä panostaa mielenterveystyön osaamiseen. Jotkut kaupungit ovat ottaneet käyttöön erilaisia mielen hyvinvointi-toimintamalleja. Myös opiskeluhuollon kehittäminen mielen hyvinvoinnin näkökulmasta näkyy useammassa hyvinvointisuunnitelman sisällössä.

Kaikkien kaupunkien tavoitteena on luoda mahdollisimman turvalliset ja hyvät elinolosuhteet sekä hyvinvointia tukevat palvelut lapsille ja nuorille. Tämä näkyy muun muassa ehkäisevän päihdetyön edistämisenä sekä kiusaamisen vastaisina toimenpiteinä. Kiusaaminen on nähty ongelmana, johon jokainen kaupunki on tahtonut hyvinvointisuunnitelmassaan puuttua. Kaikilla muilla kaupungeilla on omat kiusaamisen ehkäisyn mallinsa, paitsi Oulun hyvinvointisuunnitelmasta tällaista ei tullut esille.

Jokainen kaupunki pyrkii edistämään lasten ja nuorten osallisuutta. Lasten ja nuorten vaikutusmahdollisuuksia halutaan edistää monella tasolla ja ottaa heidän näkemyksensä huomioon. Kaupungit tukevat nuorten vaikuttamismahdollisuuksia kuten nuorisovaltuustojen, osallistavan budjetoinnin ja kuulemisen kautta. Lapset ja nuoret otetaan huomioon muun muassa palvelujen suunnittelussa ja ympäristön kehittämisessä.

Melkein kaikissa hyvinvointisuunnitelmissa on otettu huomioon kaupungin omat strategiat ja lapsistrategia. Lisäksi UNICEFin Lapsiystävällinen kunta –malli sekä YK:n kestävän kehityksen toimintaohjelma Agenda 2030 näkyy monessa suunnitelman sisällössä. Monet kaupungit pyrkivät lasten ja nuorten

hyvinvointisuunnitelmissaan siihen, että toimenpiteet olisivat yhteneviä myös hyvinvointialueiden kanssa.

Yhteiset teemat konkretisoituvat erilaisina toimenpiteinä eri kaupungeissa. Alla oleva taulukko havainnollistaa, miten kuusi tarkasteltua kaupunkia ovat ottaneet nämä teemat huomioon omissa hyvinvointisuunnitelmissaan:

Kaupunki	Harrastukset	Mielenterveys	Osallisuus	Turvallisuus
Rovaniemi	- Harrastamisen Suomen malli	- Hyvinvoinnin vuosikello - Etsivä nuorisotyö	- Nuorten osallistaminen kaupunkisuunnitteluun	- Kiusaamisen ehkäisy kouluissa - Nuorisotyön yhteistyö
Oulu	- Liikkuva koulu - Puoli päivää pihalla	- Matalan kynnyksen mielenterveyspalvelut	- Osuusmallit ja yhteisöllisyys	- Turvallisten elinympäristöjen kehittäminen
Jyväskylä	- Kumppanuudet harrastamisen tukena	- Mielenterveysosaamisen vahvistaminen	- Haavoittuvassa asemassa olevien nuorten osallisuus	- Kiusaamisen ja väkivallan ehkäisymallit
Tampere	- Yhdenvertaiset harrastusmahdollisuudet	- Mielenterveyspalveluiden saavutettavuus	- Lapsivaikutusten arviointi päätöksenteossa	- Väkivallan ehkäisy ja lapsiystävällinen kehitystyö
Turku	- Mahdollisuus kaikille harrastaa	- Hyvinvointitaitojen opetus	- Oppilaiden osallisuus kouluyhteisössä	- Yhdenvertaisen ja turvallisen ympäristön vahvistaminen

Espoo	- Vapaa-ajan toiminnot strategisena painopisteenä	- Palveluiden saavutetta- vuus	- Nuorten kuuleminen ja vaikuttamis- mahdollisuu- det	- Nollatoler- anssi kiusaamiseen ja väkivaltaan
-------	--	--------------------------------------	---	--

7 EETTISYYS JA LUOTETTAVUUS

Opinnäytetyön tekijät ovat tutustuneet Diakin tutkimuseettisiin periaatteisiin sekä Ammattikorkeakoulujen rehtorineuvosto Arene ry:n opinnäytetöiden eettisiin suosituksiin. Arenen suositusten perustana toimii lainsäädäntö sekä tiedeyhteisön kansainväliset ja kansalliset tutkimuseettiset periaatteet, joista ilmenee linjaukset sekä suositukset opinnäytetyöprosessiin linjauksiin ja suosituksiin (Arene, 2020). Opinnäytetyön tekijät ovat solmineet tarvittavat sopimukset yhdessä ohjaajan sekä yhteistyökumppanin kanssa. Opinnäytetyössä ei tarvita erillistä tutkimuslupaa.

Opinnäytetyötä tehdessä on otettu erityisesti huomioon lähteiden luotettavuus, joista tietoa on haettu. Kaupunkien hyvinvointisuunnitelmien dokumentit löytyvät kaupunkien omilta verkkosivuilta, joten näitä voimme pitää luotettavina lähteinä. Opinnäytetyön jokaisessa vaiheessa pyritään käyttämään primäärilähteitä eli alkuperäisiä lähteitä, sillä toinen lähde on saattanut referoida alkuperäistä lähdettä virheellisesti. Primäärilähteiden käyttö lisää opinnäytetyön luotettavuutta. (Karjalainen ym., 2020.) Opinnäytetyön tekemisessä pyritään käyttämään ajankohtaisia lähteitä. Vanhempien lähteiden kohdalla varmistetaan, että tieto on yhä paikansa pitävä.

Tarkoituksena oli alun perin tutkia valittua aihetta laajemmin muun muassa katsomalla, minkälainen rooli kolmannella sektorilla sekä harrastustoiminnalla on kaupunkien hyvinvointisuunnitelmissa ja tasa-arvoisuuden lisäämisessä.

Tutkimusta rajattiin kuitenkin niin, että resurssit riittävät opinnäytetyön tekemiseen. Omien resurssien arviointi on yksi osa opinnäytetyön eettisistä ohjeista (Arene, 2020).

8 JOHTOPÄÄTÖKSET JA POHDINTA

8.1 Johtopäätökset

Tämän opinnäytetyön tarkoituksena oli tarkastella kuuden eri kaupungin lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelmien tavoitteita sekä toimenpiteitä lasten ja nuorten hyvinvoinnin edistämiseksi. Tulokset osoittavat, että suunnitelmat ovat monilta osin samansuuntaisia, mutta painopisteet vaihtelevat alueellisten erityistarpeiden mukaan. Suuremmissa kaupungeissa korostuvat monikulttuurisuuden tukeminen ja segregaaation ehkäisy, kun taas pienemmissä painotetaan lähipalveluiden kehittämiseen ja yhteisöllisyyden vahvistamiseen. Kaupungit lähestyvät hyvinvointityötä omista näkökulmistaan ja tarpeistaan, mutta silti niiden yhteinen päämäärä on sama eli tarjota lapsille ja nuorille parhaat mahdolliset elinolosuhteet sekä hyvinvointia tukevat palvelut. Erityisesti käytännön toimenpiteissä näkyy kaupunkien erilaiset lähestymistavat. Esimerkiksi suuremmissa kaupungeissa on panostettu monikielisiin palveluihin ja koulutukselliseen tukeen maahanmuuttajataus-
taisille lapsille, kun taas pienemmissä kunnissa on keskitytty paikallisten yhteisöjen vahvistamiseen esimerkiksi perhekahviloiden ja nuorisotilojen avulla. Erilaisen lähestymistapojen huomioiminen auttaa ymmärtämään, miten eri kaupungit vastaavat paikallisiin tarpeisiin ja edistävät lasten ja nuorten hyvinvointia omassa kaupungissaan mahdollisimman tehokkaasti. Tutkimuksen tulosten avulla pystytään näkemään, millaisia alueellisia hyvinvoinnin haasteita lapsilla ja nuorilla on.

Niin kuin työn alussa todetaan, hyvinvointi koostuu monesta eri osatekijästä. Yleisesti hyvinvointi voidaan määritellä fyysisen, psyykkisen ja sosiaalisen hyvinvoinnin kokonaisuudeksi, jossa eri osa-alueet ovat vuorovaikutuksessa keskenään. Hyvinvointi liittyy terveyteen, onnellisuuteen, tyytyväisyyteen ja

elämänlaatuun. Lasten ja nuorten hyvinvoinnista on tehty monenlaisia tutkimuksia ja katsauksia, joiden myötä on tehty erilaisia kehittämissuunnitelmia. Näistä yksi on kouluterveyskyselyt, joita käytetään todella laajasti hyödyksi hyvinvoinnin edistämiseksi oppilaitoksissa, kunnissa ja valtakunnan tasolla. Näitä tutkimuksia käytetään hyväksi myös lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelmissa. (Terveyden ja hyvinvoinnin laitos, 2025.) Kouluterveyskyselyiden lisäksi lasten ja nuorten hyvinvoinnista saadaan laadukasta tietoa muun muassa Fin lapset-tutkimusten sekä lapsi- ja nuorisobarometrien kautta. Erityisesti nuorten hyvinvointia käsitellään valtion nuorisoneuvoston katsauksessa. Myös Sosiaali- ja terveysministeriön Lasten ja nuorten terveyden ja hyvinvoinnin neuvottelukunta laati vuonna 2010 kolmivuotisen toimikautensa päätteeksi ehdotuksia toimenpiteistä, joilla voidaan tukea lasten ja nuorten hyvinvointia (Sosiaali- ja terveysministeriö, 2010).

Lisäksi tutkimus antaa viitteitä siitä, että kaupunkien tekemien toimenpiteiden vaikuttavuuden arviointi voisi olla hyödyllistä, jotta voidaan tunnistaa parhaita käytäntöjä ja jakaa niitä laajemmin muiden kaupunkien kesken. Tutkimuksen kautta selviää, että kaupungeilla on monia yhteisiä teemoja, jotka näkyvät hyvinvointisuunnitelmien tavoitteissa. Tutkimuksen perusteella voitaisiin olettaa joidenkin hyvinvoinnin ongelmien koskettavan siis yleisesti lapsia ja nuoria Suomessa. Näitä tutkimuksessa nousseita yhteisiä teemoja ovat muun muassa liikunnan ja harrastusmahdollisuuksien edistäminen, eriarvoisuuden vähentäminen, mielen-terveyden tukeminen, turvallisen ympäristön takaaminen, kiusaamisen estäminen, osallisuuden vahvistaminen ja työllisyyden sekä koulutuksen edistäminen.

On tärkeää huomata, että hyvinvoinnin edistäminen ei ole pelkästään kaupunkien vastuulla, vaan se vaatii monien eri toimijoiden, kuten koulujen, perheiden, järjestöjen ja terveydenhuollon yhteistyötä. Hyvinvointialueet näyttävät tutkimuksissa hyvinvointisuunnitelmissa oletettua vähemmän. Hyvinvointialueiden haasteet eivät tulleet kaikissa suunnitelmissa niin vahvasti esille, mutta esimerkiksi Turun hyvinvointisuunnitelmassa oli otettu huomioon Varsinais-Suomen hyvinvointialueen lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelman tavoitteet. Jatkossa olisi hyödyllistä arvioida myös suunnitelmien vaikuttavuutta pitkällä aikavälillä, jotta voitaisiin tunnistaa, mitkä toimenpiteet tuottavat parhaat tulokset lasten ja nuorten hyvinvoinnin edistämiseksi.

Kuntien ja hyvinvointialueiden lisäksi kirkolla on merkittävä rooli hyvinvoinnin edistäjänä. Kaupunkien hyvinvointisuunnitelmissa tämä tuli kuitenkin varsin vähän esille. Hyvinvointisuunnitelmien tavoitteissa nousi esille sellaisia teemoja, joiden edistämiseksi myös seurakunnan nuoriso- ja diakoniatyö voisivat olla mukana. Seurakunnat tarjoavat matalan kynnyksen tukea, yhteisöllisyyden kokemuksia ja erityistukea eri ryhmille. Tulosten perusteella voidaan myös todeta, että vanhempien ja muiden aikuisten rooli lasten ja nuorten hyvinvoinnin tukemisessa on merkittävä.

8.2 Tutkimustulosten soveltaminen kirkon nuoriso- ja diakoniatyössä

Opinnäytetyön yhtenä tavoitteena oli tutkia, kuinka tutkimuksen tuloksia voisi soveltaa kirkon nuoriso- ja diakoniatyössä. Kaupunkien lisäksi myös kirkolla on oma roolinsa hyvinvoinnin edistämiseksi. Suomen evankelisluterilaisen kirkon nuoriso- ja diakoniatyö tukevat hyvinvointia omassa työssään muun muassa vahvistamalla yhteisöllisiä rakenteita, tarjoamalla apua ja tekemällä yhteistyötä kaupunkien sekä muiden toimijoiden kanssa (Suomen evankelisluterilainen kirkko, 2015).

Tutkimus nostaa esille alueellisia sekä laajempia lasten ja nuorten hyvinvoinnin haasteita, jotka seurakunnan nuoriso- ja diakoniatyön alat voisivat ottaa omassa työssään erityisesti huomioon. Hyvinvointisuunnitelmien tavoitteiden suunnittelussa on otettu huomioon sen hetkiset lasten ja nuorten hyvinvoinnin haasteet eri tutkimustulosten perusteella. Lisäksi ehkäisevään työhön kiinnitetään paljon huomiota. Kirkon nuoriso- ja diakoniatyön alat voisivat omassa itsenäisessä työssään sekä yhteistyössä kaupunkien kanssa suunnitella toimenpiteitä, jotka edesauttavat hyvinvointisuunnitelmien tavoitteiden toteutumista ja näin ollen parantaa lasten ja nuorten hyvinvointia.

Yhteiskunnallisella tasolla tutkimuksemme tuloksia voitaisiin hyödyntää esimerkiksi Yhteisvastuukeräyksen teemoissa. Diakoniatyö on yksi taho, joka on mukana Yhteisvastuukeräyksessä. Yhteisvastuukeräys on vuosittainen

hyväntekeväisyyskeräys, jonka Suomen evankelisluterilainen kirkko järjestää hädänalaisten auttamiseksi (Yhteisvastuu, i.a. -a). Päätöksen keräyksen teemasta eli mihin keräys kohdistetaan, tekee Kirkkopalvelujen hallitus Yhteisvastuun keräystoimikunnan valmistelun sekä kirkkohallituksen lausunnon perusteella. Teeman valitsemisessa kuullaan kehitysyhteistyön, diakonian ja sosiaalityön asiantuntijoita. Valinnoissa otetaan huomioon ajankohtaisuus sekä valtakunnallisuus ja vaikuttavuus. (Yhteisvastuu, i.a. -b.) Tutkimuksestamme selviää, mitkä teemat ovat ajankohtaisia monella eri alueella.

Tutkimuksen aikana tuli esille myös sosiaalisen median vaikutus nuorten arkeen ja hyvinvointiin. Sosiaalinen media on tehokas vaikuttamisen kanava, jonka avulla voidaan tavoittaa laaja yleisö maailmanlaajuisesti. Yhä useampi nuori käyttää sosiaalista mediaa, ja sen rooli nuorten elämässä kasvaa jatkuvasti. Tämän vuoksi kirkon nuoriso- ja diakoniatyö voisivat entistä aktiivisemmin hyödyntää sosiaalista mediaa hyvinvoinnin edistämisessä ja nuorten tukemisessa. Erityisesti koulukiusaaminen on siirtynyt yhä enemmän sosiaaliseen mediaan, mikä tuo mukanaan uusia haasteita, mutta myös mahdollisuuksia. Sosiaalisen median kautta kirkon nuorisotyö voisi tarjota ennaltaehkäisevää tietoa ja tukea nuorille, kannustaen heitä osallistumaan esimerkiksi kirkon järjestämiin tapahtumiin sekä käyttämään hyvinvointia tukevia palveluja. Näin voitaisiin tavoittaa nuoret siellä, missä he jo ovat, ja puuttua mahdollisiin ongelmiin varhaisessa vaiheessa.

Samalla nuorisotyön ja diakoniatyön rooli ulottuu perinteisten palveluiden lisäksi myös siihen, miten nuorten hyvinvointia tuetaan arjessa, kuten koulu yhteistyön ja monialaisen verkostotyön kautta. Tällainen lähestyminen mahdollistaa nuorten yksilöllisten tarpeiden tunnistamisen ja tukemisen eri kanavien kautta, tarjoten esimerkiksi keskusteluapua ja muita palveluja helposti saavutettavassa muodossa. Tämä yhdistelmä perinteistä ja digitaalista tukea voisi vahvistaa kirkon roolia nuorten elämänhallinnan tukijana ja hyvinvoinnin edistäjänä. Monissa kaupungeissa hyvinvointisuunnitelmat painottavat yhteisöllisyyden ja osallisuuden vahvistamista, ja kirkko voisi tarjota entistä enemmän mahdollisuuksia nuorille osallistua vapaaehtoistyöhön. Vapaaehtoistoiminta voisi toimia sekä osallisuutta lisäävänä että hyvinvointia tukevana tekijänä, tarjoten nuorille merkityksellisiä rooleja yhteisössään.

Kirkon nuoris- ja diakoniatyö voisi myös vahvistaa rooliaan matalan kynnyksen tukipalveluissa, jotka tukevat lasten ja nuorten mielenterveyttä sekä arjen hyvinvointia. Monet hyvinvointisuunnitelmissa esiin nousseet haasteet, kuten yksinäisyys, kiusaaminen ja mielenterveyden ongelmat, ovat teemoja, joissa kirkko voisi tarjota lisää konkreettisia tukimuotoja, kuten vertaisryhmiä, keskusteluapua ja kriisitukea. Kirkko voisi syventää yhteistyötään koulumaailman kanssa osana lasten ja nuorten hyvinvoinnin edistämistä. Koulujen ja seurakuntien yhteistyö esimerkiksi hyvinvointia tukevien tapahtumien ja leirien muodossa voisi tarjota nuorille lisää mahdollisuuksia käsitellä elämän haasteita turvallisessa ympäristössä. Myös oppilashuollon ja kirkon välinen yhteistyö voisi auttaa varhaisessa puuttamisessa ja tukipalvelujen saavutettavuuden parantamisessa.

8.3 Jatkokehittämissuhteet

Opinnäytetyön jatkokehittämissuhteet voivat keskittyä useisiin eri näkökulmiin ja lähestymistapoihin. Hyvinvointisuunnitelmien onnistuminen riippuu pitkälti niiden käytännön toteutuksesta, resurssien riittävydestä ja eri toimijoiden, kuten seurakunnan, välisestä yhteistyöstä. Jatkossa voisi tutkia, onko toimenpiteet toteutuneet ja tavoitteet saavutettu sekä millaisia vaikutuksia niillä on ollut lasten ja nuorten elämään. Myös kolmannen sektorin roolia voisi tarkastella tarkemmin. Olisi mielenkiintoista tutkia myös, kuinka tietyn hyvinvointialueen sisällä olevien kuntien lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelmat eroavat toisistaan ja vertailla niitä hyvinvointialueiden omiin hyvinvointisuunnitelmiin.

Perheiden hyvinvointi kokonaisvaltaisesti vaikuttaa vahvasti kasvavaan lapseen ja kehitykseen. Koko perheen hyvinvointia vahvistamalla ja esimerkiksi lapsiperheköyhyyttä ja sen vaikutuksia tutkimalla, voisi saada aikaan merkittäviä parannuksia yksilön eli tässä tapauksessa lapsen ja nuoren hyvinvointiin. Hyvinvointisuunnitelmat voisivat sisältää myös lapsiperheköyhyyden ehkäisyn suunnitelman, joka sisältäisi niin talousneuvontaa kuin kasvatusohjausta, esimerkiksi mahdollista terapiaa vanhemmille omien traumojen työstämiseksi, ja esimerkiksi edullisia tai ilmaisia harrastusmahdollisuuksia myös vanhemmille. Niin kuin

aiemmin on todettu, hyvinvointi koostuu monesta asiasta. Näin se on myös perheen sisällä. Palveluita on nytkin tarjolla hyvinvointialueiden sisällä, mutta ne ovat useassa kunnassa hajallaan ja vaikeasti löydettävissä. Kaikki perheet eivät osaa palveluihin hakeutua tai heillä ei ole voimavaroja siihen. Kiinnostus oman tilanteen parantamiseen vaatisi empaattisen kohtaamisen virkailijan kanssa, joka hoitaisi tehokkaasti ja suhteellisen nopeasti perheen kaikki osalliset kaikkien oikeiden palvelujen ääreen. Tällä hetkellä lastensuojelusta voi saada apua, kun tilanne on jo kriisiytynyt tai kriisiytymässä. Tutkijoiden mielestä koko perheen toimiva hyvinvointisuunnitelma voisi toimia ennaltaehkäisevänä toimenä.

Mielenkiintoista olisi luoda konkreettisia kehittämissuosituksia ja työkaluja hyvinvointisuunnitelmien tueksi. Tämä voisi sisältää esimerkiksi oppaita, jotka auttavat kouluja ja kuntia laatimaan ja toteuttamaan aikaisempaa toimivampia ja kohdenetumpia hyvinvointisuunnitelmia. Voisi kehittää myös malleja, jotka tukevat koulujen tai muiden organisaatioiden henkilöstön koulutusta ja valmiuksia hyvinvointisuunnitelmien käytännön toteutuksessa. Sekä tutkia miten hyvinvointisuunnitelmissa on otettu erityisryhmät kuten esimerkiksi vammaiset henkilöt huomioon. Jatkossa olisi hyödyllistä arvioida myös suunnitelmien vaikuttavuutta pitkällä aikavälillä, jotta voitaisiin tunnistaa, mitkä toimenpiteet tuottavat parhaat tulokset lasten ja nuorten hyvinvoinnin edistämiseksi.

Opinnäytetyön tutkimuksen rajoitteena on se, että se perustuu dokumenttinaisten analyysiin eikä sisällä suoraa käyttäjäkokemusta. Jatkossa laadullinen tutkimus, jossa kartoitetaan nuorten ja perheiden kokemuksia hyvinvointisuunnitelmien toteutumisesta voisi tarjota arvokasta lisänäkökulmaa. Kokonaisuudessaan tutkimus antaa kattavan kuvan siitä, miten kaupungit pyrkivät vastaamaan lasten ja nuorten hyvinvoinnin haasteisiin ja avaa uusia mahdollisuuksia tulevaisuuden kehittämistyöhön.

8.4 Ammatillinen kasvu

Opinnäytetyön tekemisen aikana tutkijoiden ammatillinen osaaminen vahvistui. Hyvinvointi on hyvin keskeinen käsite niin sosiaali- kuin kirkonalallakin ja on

tulevassa ammatissamme koko ajan läsnä. Sosionomin, kirkon nuorisotyöntekijän ja diakonin työhön kuuluu hyvinvoinnin edistäminen, ja hyvinvoinnin haasteet näkyvät näillä jokaisella työalalla. Lapset ja nuoret ryhmänä kuuluu myös jokaisen työalan piiriin. Tutkimuksen kautta saatiin paljon arvokasta tietoa yleisesti lasten ja nuorten hyvinvoinnista. Lisäksi tutkimus toi esille ajankohtaisia ja alueellisia hyvinvoinnin haasteita ja mahdollisia ratkaisuja hyvinvointiin liittyviin kysymyksiin. Näistä asioista on tutkijoille hyötyä myös tulevaisuuden käytännön työssä. Hyvinvoinnin edistäminen on kaikkien yhteinen asia ja tutkimuksen aikana tuli hyvin esille se, kuinka eri tahot tekevät yhteistyötä asian hyväksi.

Opinnäytetyön tekemisestä oli hyötyä monen eri ammatillisen kompetenssin näkökulmasta. Tutkimuksen tekemisestä oli hyötyä varsinkin sosiaalialan palvelujärjestelmäosaamisen osaamisvaatimuksessa, jossa osataan jäsentää hyvinvointiin ja kestävään kehitykseen liittyviä paikallisia ja globaaleja haasteita sekä niiden vaikutuksia sosiaali- ja terveydenhuoltoon. Lisäksi yhteiskuntaosaaminen sekä kehittämisosaaminen vahvistuivat ja tutkijat kokevat osaavansa yhä paremmin tuottaa ja arvioida tietoa hyvinvoinnin edistämiseksi. Tutkimuksessa käytiin läpi paljon yhdenvertaisuuteen ja tasa-arvoon liittyviä asioita sekä haavoittuvassa asemassa olevien edistämiseen. Nämä kaikki teemat kuuluvat sosiaalialan ammattieettiseen osaamiseen. (Diak, i.a. -a.)

Opinnäytetyön tekeminen koettiin hyödylliseksi myös kirkon nuorisotyötä sekä diakoniatyötä ajatellen. Opinnäytetyön tekeminen vahvisti kirkon nuorisotyöntekijöiden yhteisöllistä ja yhteiskunnallista osaamista sekä kehittämisosaamista (Diak, i.a. -b). Diakoniatyön näkökulmasta opinnäytetyön tekeminen vahvisti entien ammattitaidon kehittymistä sekä yhteisöllistä ja yhteiskunnallista osaamista. Tutkimustiedon, arvioinnin ja reflektoinnin käyttäminen työn kehittämisessä kuuluu diakonisen asiakastyön osaamiseen, jota koko opinnäytetyön prosessi piti sisällään. (Diak, i.a. -c.) Kumpaankin työalaaan kuuluu kehittäminen ja tässä opinnäytetyössä päästiin pohtimaan juuri sitä, kuinka kirkon nuoriso- ja diakoniatyöalat voisivat hyötyä opinnäytetyön tutkimuksesta ja näin kehittää omia työalojaan. Opinnäytetyössä tuli esille myös kirkon alan lainsäädäntöä, jota päästiin soveltamaan lasten ja nuorten hyvinvointia ajatellen.

Opinnäytetyöprosessi tarjosi myös tilaisuuden tarkastella omaa ammatillista kasvua laajemmasta näkökulmasta. Sen kautta opiskelijat pääsivät refleктоimaan omaa osaamistaan ja ymmärtämään paremmin, miten eri alojen asiantuntijuus kehittyy tutkimuksen ja käytännön työn vuorovaikutuksessa. Työelämässä tarvittavat taidot, kuten kriittinen ajattelu, tiedon soveltaminen ja moniammatillinen yhteistyö, vahvistuivat prosessin aikana. Lisäksi opinnäytetyön tekeminen auttoi hahmottamaan, miten hyvinvoinnin edistäminen liittyy laajempiin yhteiskunnallisiin ja ammatillisiin kokonaisuuksiin.

LÄHTEET

Arene. (2020). *Ammattikorkeakoulujen opinnäytetöiden eettiset suositukset*.

Saatavilla: <https://www.arene.fi/wp-content/uploads/Raportit/2020/AMMATTIKORKEAKOULU-JEN%20OPINN%C3%84YTET%C3%96IDEN%20EETTI-SET%20SUOSITUKSET%202020.pdf>

Diakonia-ammattikorkeakoulu. (i.a.-a). *Osaamisvaatimukset sosionomi (AMK)*.

Saatavilla 18.3.2025 <https://www.diak.fi/opiskelu/opiskelijan-polku/opintojen-suorittaminen/arviointi/osaamisvaatimukset-sosionomi/>

Diakonia-ammattikorkeakoulu. (i.a.-b). *Osaamisvaatimukset sosionomi (AMK)*,

kirkon nuorisotyö. Saatavilla 18.3.2025 <https://www.diak.fi/opiskelu/opiskelijan-polku/opintojen-suorittaminen/arviointi/osaamisvaatimukset-sosionomi-amk-kirkon-nuorisoty/>

Diakonia-ammattikorkeakoulu. (i.a.-c). *Osaamisvaatimukset: sosionomi (AMK)*,

diakoniatyö. Saatavilla 18.3.2025 <https://www.diak.fi/opiskelu/opiskelijan-polku/opintojen-suorittaminen/arviointi/osaamisvaatimukset-sosionomi-amk-diakoniatyo/>

Espoon kaupunki. (2022). *Hyvinvointikertomus ja -suunnitelma*. [http://production.espoo-cms.finland.wdr.io/sites/default/files/2022-06/Lasten%20ja%20nuorten%20hyvinvointisuunnitelma%202022-](http://production.espoo-cms.finland.wdr.io/sites/default/files/2022-06/Lasten%20ja%20nuorten%20hyvinvointisuunnitelma%202022-2025.pdf)

[2025.pdf](http://production.espoo-cms.finland.wdr.io/sites/default/files/2022-06/Lasten%20ja%20nuorten%20hyvinvointisuunnitelma%202022-2025.pdf)

Harrastamisen Suomen malli. (i.a). *Harrastamisen Suomen malli*. Saatavilla

21.2.2025 <https://harrastamisensuomenmalli.fi/>

Infofinland.fi. (17.12.2024). *Lasten ja nuorten oikeudet ja velvollisuudet*.

<https://www.infofinland.fi/fi/family/children/childrens-and-youths-rights-and-obligations>

Itsenäisyyden juhluvuoden lastensäätiö. (i.a.). *Tietoa Itlasta*. Saatavilla

17.3.2025 <https://itla.fi/itla/tietoa-itlasta/>

Jyväskylä. (i.a.). *Lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelma 2023–2026*. Saata-

villa 27.2.2025 https://www.jyvaskyla.fi/sites/default/files/2023-11/lasten_ja_nuorten_hyvinvointisuunnitelma_2023-2026.pdf

- Kaira, T., & Lahtiluoma, S. (2018). *Kunta ja seurakunta paikallisen hyvinvoinnin edistäjinä. Suomen Kuntaliitto*. <file:///C:/Users/35845/Downloads/1968-kuntajaseurakunta2018-2018.pdf>
- Kallinen, K., Nikupeteri, A., Laitinen, M., Lantela, M., Turunen, T., Nurmi, H., & Leinonen, J. (2021). *Lasten arjen hyvinvoinnin tekijät*. *Kasvatus & Aika*, 15(2), 4–21. <https://doi.org/10.33350/ka.80332>
- Karjalainen, A. L., Kivirinta, M., Nylund, M., Valtonen, M., & Vesterinen, O. (toim.). (2020). *Osallistavan ja tutkivan kehittämisen opas 2.0 (Diak opetus, 7)*. Diakonia-ammattikorkeakoulu. <http://libguides.diak.fi/os-keopas>
- Kämäräinen, V., & Pettinen, S-A. (21.8.2023). *Seurakunta ihmisen kokonaisvaltaisen hyvinvoinnin mahdollistajana*. *Kirkonkello*. <https://kirkonkello.fi/seurakunta-ihmisen-kokonaisvaltaisen-hyvinvoinnin-mahdollistajana/>
- L1285/2016. Nuorisolaki 21.12.2016/1285. <https://www.finlex.fi/fi/lainsaadanto/2016/1285>
- L410/2015. Kuntalaki 10.4.2015/410. <https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2018/20180540>
- L417/2007. Lastensuojelulaki 13.4.2007/417. <https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2007/20070417>
- L612/2021. Laki sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämisestä 29.6.2021/612. <https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2021/20210612#L1P6>
- Lapsen oikeudet.fi. (i.a.). *Kannanotto: Lapsella on oikeus voida hyvin – ja aikuisilla velvollisuus huolehtia siitä*. Saatavilla 4.2.2025 <https://www.lapsenoikeudet.fi/ajankohtainen/lapsella-on-oikeus-voida-hyvin-ja-aikuisilla-velvollisuus-huolehtia-siita/>
- Terveyden ja hyvinvoinnin laitos. (2023). *Lastensuojelun käsikirja*. <https://thl.fi/julkaisut/kasikirjat/lastensuojelun-kasikirja/toimijat-tyontuki-hallinto/hallinto/lasten-ja-nuorten-hyvinvointisuunnitelmat>
- Leinonen, R. (12.12.2018). *Sisällönanalyysi*. <https://spoken.fi/sisallanalyysi/>
- Lähdemäki-Pekkinen, J., Poussa, L., & Rekola, S. (11.01.2024). *Hyvinvoinnin haasteet kasvavat, mutta mitä jää katveeseen?* <https://www.sitra.fi/artikkelit/hyvinvoinnin-haasteet-kasvavat-mutta-mita-jaa-katveeseen/>

- Länsi-Uudenmaan hyvinvointialue. (29.12.2022). *Voima perheet -toimintamalli tueksi perheille*. <https://www.luvn.fi/fi/uutiset/2022/11/voimaperheet-toimintamalli-tueksi-perheille>
- Mielenterveystalo.fi. (i.a.). *Nuorten masennus interventio*. <https://www.mielenterveystalo.fi/fi/masennus/nuorten-masennuksen-interventio-ipc>
- Mieli.fi. (20.2.2025). *Lapset puheeksi -menetelmä*. <https://mieli.fi/materiaalit-ja-koulutukset/tietoa-mielenterveyden-vahvistamisesta/perheet/toimiva-lapsi-ja-perhe-tyo/lapset-puheeksi-menetelma/>
- Nuortennetti. (12.12.2024). *Hyvinvointi*. <https://www.nuortennetti.fi/mieli-ja-keho/hyvinvointi/>
- Ohjaamot. (i.a.). *Ohjaamo-Rovaniemi*. Saatavilla 21.2.2025: <https://ohjaamot.fi/web/ohjaamo-rovaniemi>
- Opetushallitus. (i.a.). *Kansainvälisyys. Harrastamisen Suomen malli – oppilaille mieluisia ja maksuttomia harrastuksia koulupäivien yhteydessä*. Saatavilla 11.3.2025 <https://www.oph.fi/fi/kansainvalisyys/harrastamisen-suomen-malli-oppilaille-mieluisia-ja-maksuttomia-harrastuksia>
- Oulun kaupunki. (2022). *Oulun kaupungin lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelma 2022*. <https://www.parliament.fi/FI/vaski/JulkaaisuMeta-tieto/Documents/EDK-2022-AK-11392.pdf>
- Rovaniemen kaupunki. (2021). *Lasten, lapsiperheiden ja nuorten hyvinvointisuunnitelma 2021–2025*. <https://www.rovaniemi.fi/loa-der.aspx?id=94d28436-5b1c-4b6f-b19e-123d31f182eb>
- Rovaniemen kaupunki. (i.a.). *Hyvinvoinnin vuosikello*. Saatavilla 26.2.2025 https://peda.net/orimattila/peruskoulut/pl/jkl/ol/yot/tunne-ja-vuorovai-kutustaitojen-opetus-eli-tuvu/rovaniemen-hyvinvoinnin-vuosikello:file/download/81b7f06e86ff4ffe27ec25d1da3910ac722a5533/hyvinvoinnin_vuosikello_rovaniemi.pdf
- Rovaniemen seurakunta. (2024). *Apua ja tukea*. <https://www.rovaniemenseurakunta.fi/apua-ja-tukea>
- Sosiaali- ja terveysministeriö. (12.11.2024). *Nuorten mielen hyvinvointi ja elämänhallinta*. <https://stm.fi/web/nuoret-mielen-hyvinvointi>

Suomen Nuorisoyhteistyö Allianssi ry. (2021). *Lasten ja nuorten hyvinvointi ja elämänhallinta*. <https://www.alli.fi/fi/>

Tilastokeskus. (2024). *Nuoret Suomessa – Tilastokeskuksen erikoistilasto*. <https://www.stat.fi/tilastot/numerot/>

Valtioneuvosto. (i.a.). *Nuorten hyvinvointiin liittyvät säädökset ja määräykset*. <https://www.valtioneuvosto.fi/fi/normit/nuorten-hyvinvointi>

LIITE 1. Hyvinvointisuunnitelmien tiedot

Kaupunki	Rovaniemi	Oulu	Jyväskylä	Tampere	Turku	Espoo
Suunnitelma laadittu	2021–2025	2022–2025	2023–2026	2022–2025	2024–2025	2022–2025
Aineiston laajuus (sivumäärä)	28	74	46	49	36	13
Tavoitteiden lukumäärä	6	6	7	15 (+kestävä kehitys)	3	11
Toimenpiteiden lukumäärä	34	24	27	46	13	51

LIITE 2. Oulun hyvinvointisuunnitelman taulukko 1

Tavoite	Toimenpiteet
1. Oulu kasvattaa hyvinvoivia, välittäviä ja aktiivisia kuntalaisia yhdessä vahvoissa koulutuksen ja osaamisen verkostoissa	<p>1. Tarjoamme kaikille lapsille ja nuorille yhtenäisen kasvun ja opin polun varhaiskasvatuksesta peruskouluun, toisen asteen opintoihin ja korkea-asteelle. Tarjoamme lapsille ja nuorille heidän tarvitsemansa tuen oikea-aikaisesti.</p> <p>2. Vahvistamme lasten ja nuortenkotipaikkatunnetta ja kansainvälisyysvalmiuksia</p> <p>3. Oulussa on monipuoliset mahdollisuudet jatkuvaan oppimiseen. Olemme oppimisen ja koulutuksen edelläkävijä ja kansallisen kehittämisen kärjessä.</p> <p>4. Vahvistamme innovatiivista kokeilutoimintaa</p> <ul style="list-style-type: none"> - Oulu on Suomen STEAM-pääkaupunki - Oulu on Suomen oppivin kiertotalouskaupunki - Tutkimustoiminta ja yritys yhteistyö vahvistaa palveluiden vaikuttavaa kehittämistä <p>5. Koulutuksen järjestäjänä teemme suunnitelmallista ja tiivistä yhteistyötä seudun ammatillisen ja korkeakoulutuksen kanssa.</p> <p>6. Tarjoamme mahdollisuuden harrastaa tavoitteellisesti kulttuuria ja liikuntaa opintojen yhteydessä.</p>
2. Oulussa tulevaisuudessa osaava työvoima ja alueen työpaikat kohtaavat	<p>1. Kehitämme lasten ja nuorten työelämäosaamista sekä vahvistamme työelämäyhteyksiä. Tuemme nuoria löytämään vahvuutensa ja oma koulutus- ja urapolkunsa.</p> <p>2. Yrittäjyyskasvatuksen vahvistaminen ja työelämäyhteyksien kehittäminen koulutusklusterissa</p> <p>3. Toisen asteen ja korkea-asteen koulutuspaikkamäärät vastaavat alueen työvoimatarpeeseen</p> <p>4. Tarjoamme monipuoliset mahdollisuudet kansainväliseen koulutukseen</p>

LIITE 3. Oulun hyvinvointisuunnitelman taulukko 2

Tavoite	Toimenpiteet
1. Mahdollistamme ihmisten kohtaamisen ja yhteisöllisen toiminnan sekä turvallisen elinympäristön	<p>1. Vahvistamme Oululaisia osallisuusmalleja</p> <p>2. Tuemme kaupunginosakulttuuria ja oululaisen identiteetin rakentumista</p> <p>3. Tarjoamme turvallisen elinympäristön kaikille Oululaisille</p>
2. Tuemme oululaisten hyvinvointia ja toimintakykyä kehittämällä ennaltaehkäiseviä toimia	<p>1. Edistämme vaikuttavia toimenpiteitä yhteisövaikuttamisen ja muiden monialaisten verkostotyön toimintamallien kautta (mm. Hyvinvointipäiväkoti, -koulu ja –lukio)</p> <p>2. Hyvinvoinnin edistämistyötä tehdään yhteistyössä eri toimijoiden kanssa</p> <p>3. Hyvinvointieroja tasataan ennaltaehkäisevillä toimilla ja varhaista tukea kehittämällä. Matalakynnyksen toimintamallit kohdistetaan erityisesti mielen hyvinvointiin ja elämänhallinnan haasteisiin.</p> <p>4. Kehitämme hyvinvointitiedolla johtamista</p>
3. Mahdollistamme aktiivisen ja liikunnallisen elämäntavan sekä mielekkään tekemisen	<p>1. Vahvistamme terveystuottoa ja hyvinvointiaktiivisuutta sekä kulttuurihyvinvointia edistäviä toimia.</p> <p>2. Tuemme monipuolista harrastustoimintaa yhteistyössä eri toimijoiden kanssa.</p> <p>3. Huomioimme rakennetun ympäristön suunnittelussa ja toteuttamisessa hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen näkökulman</p> <p>4. Kannustamme aktiiviseen ja liikunnalliseen elämäntapaan ja olemme urheiluyönteinen kaupunki</p> <p>5. Teemme tiivistä yhteistyötä kaupungissa toimivien eri järjestöjen kanssa</p>
4. Kuntalaisille tarjotaan toimivat palvelut yhteistyössä hyvinvointialueen kanssa vuodesta 2023 alkaen	<p>1. Vahvistetaan asiakaslähtöisiä käytänteitä ja prosesseja kaupungin ja hyvinvointialueen yhdyspinnoilla;</p> <ul style="list-style-type: none"> - Laajennamme yhteisövaikuttavuuden toimintamallin koko Pohjois-Pohjanmaan hyvinvointialueelle - Toteutamme lainvelvoittamaa yhteisöllistä oppilas- ja opiskelijahuoltoa kaikissa kouluissa ja oppilaitoksissa - Vahvistamme alueellista toimintaa ja sen vaikuttavuutta lasten ja nuorten kasvu- ja kehitysyhteisössä <p>2. Edistämme työikäisten työkyvyn palautumista.</p>

LIITE 4. Yhteinen keskeinen teema: liikunnan ja harrastusmahdollisuuksien edistäminen

Rovaniemi	<ul style="list-style-type: none"> - Harrastamisen Suomen mallin mukainen toiminta - Otetaan käyttöön maksuttomat sekä edulliset tilat ryhmille - Tarjotaan retkeilyreittejä ja lähiliikuntapalveluja - Otetaan huomioon Liikunnan edellytykset kaupunkisuunnittelussa - Kehitetään leikkipuistot perhe- ja liikuntapuistoiksi - Kannustetaan liikkumaan - Kootaan harrastusmahdollisuudet verkkosivulle - Käynnistetään Lastenkulttuurikeskuksen suunnittelutyö
Oulu	<ul style="list-style-type: none"> - Edistetään terveysliikuntaa ja kulttuurihyvinvointia - Tuetaan harrastustoimintaa - Kannustetaan aktiiviseen ja liikunnalliseen elämäntapaan
Jyväskylä	<ul style="list-style-type: none"> - Otetaan käyttöön erilaisia ohjelmia (mm. pyöräilynedistämishjelma) - Tehdään koulupäivistä toiminnallisempia - Vahvistetaan ja kehitetään liikuntaneuvonnan palveluketjua - Kehitetään liikuntapaikkoja ja -ympäristöjä.
Tampere	<ul style="list-style-type: none"> - Vakiinnutetaan perheliikuntaa - Lupa liikkua Lupa harrastaa sekä Nuorten treenit –toiminat
Turku	<ul style="list-style-type: none"> - Luodaan harrastamisen koordinaatioryhmä - Liikunnallisen toiminnan lisääminen kouluun ja päiväkotiin - Otetaan käyttöön Harrastekortti - Tehostetaan tilojen yhteiskäyttöä
Espoo	<ul style="list-style-type: none"> - Tarjotaan avoimia, maksuttomia liikunta- ja kulttuuripaikkoja - Espoon harrastuspolku - Perhekeskusten kohtaamispaikka

LIITE 5. Yhteinen keskeinen teema: mielenterveyden tukeminen

Rovaniemi	<ul style="list-style-type: none"> - Varmistetaan riittävät ja saavutettavat mielenterveyspalvelut - Lisätään perusterveydenhuollon palveluihin mielenterveystyön osaamista ja resursseja koulu- ja opiskeluterveydenhuoltoon.
Oulu	<ul style="list-style-type: none"> - Kohdistetaan matalakynnyksen toimintamallit mielen hyvinvointiin
Jyväskylä	<ul style="list-style-type: none"> - Vahvistetaan mielenterveysosaamista
Tampere	<ul style="list-style-type: none"> - Otetaan IPC-menetelmä käyttöön laajemmin opiskeluhuollossa - Kehitetään opiskeluhuollon mielenterveystyötä
Turku	<ul style="list-style-type: none"> - Pilotoidaan lasten ja nuorten mielen hyvinvoinnin edistämisen ja ehkäisevän päihdetyön malli
Espoo	<ul style="list-style-type: none"> - Edistetään oppilaiden/opiskelijoiden mielenterveyttä yhteisöllisen opiskeluhuollon keinoin - Edistetään poikkihallinnollisia toimenpiteitä (Hyvinvoiva Espoo -ohjelma), joilla vahvistetaan mielen hyvinvointia - Otetaan käyttöön eri menetelmiä - Terapiat etulinjaan-hanke - Otetaan käyttöön systemaattinen seulonta ja näihin kytkeytyvät hoitopolut mielenterveyden ongelmien ja riippuvuuksien varhaiseksi havaitsemiseksi

LIITE 6. Yhteinen keskeinen teema: osallisuuden vahvistaminen

Rovaniemi	<ul style="list-style-type: none"> - Jatketaan Unicefin Lapsiystävällinen kunta -toimintaa ja otetaan suunnitteluun ja toteuttamiseen myös ei-vaikuttaja nuoria - Lapsibudjetointi - Otetaan käyttöön lapsivaikutusten arviointi kaikessa päätöksenteossa - Vahvistetaan oppilaiden ja perheiden osallistumis- ja vaikutusmahdollisuuksia koulussa - Kehitetään yhteisöllistä opiskeluhoitoa - Koulut ja oppilaitokset arvioivat oppilaskunta- ja opiskelija-toimikuntatoiminnan osallistavuutta, yhteisöllisyyttä ja vaikuttavuutta. - Lisätään lasten, lapsiperheiden ja nuorten vaikuttamismahdollisuuksia koskien elinympäristön ja palvelujen suunnittelua ja päätöksentekoa
Oulu	<ul style="list-style-type: none"> - Vahvistetaan oululaisia osallisuusmalleja - Vahvistetaan asiakaslähtöisiä käytänteitä ja prosesseja kaupungin ja hyvinvointialueen yhdyspinnoilla - Laajennetaan yhteisövaikuttavuuden toimintamalli koko Pohjois-Pohjanmaan hyvinvointialueelle - Toteutetaan oppilas- ja opiskelijahuolto kaikissa kouluissa ja oppilaitoksissa - Vahvistetaan alueellista toimintaa ja sen vaikuttavuutta lasten ja nuorten kasvu- ja kehitysyhteisössä
Jyväskylä	<ul style="list-style-type: none"> - Kehitetään menetelmiä haavoittuvassa asemassa olevien lasten osallistamiseen ja kuulluksi tulemiseen ja tiedon saantiin
Tampere	<ul style="list-style-type: none"> - Tunnistetaan ja lisätään haavoittuvassa asemassa olevien lasten osallistumis- ja vaikuttamismahdollisuuksia - SIB-nuoret hanke - Huomioidaan lasten ja nuorten näkökulma Kaupunkisuunnittelussa ja -rakentamisessa - LAVA toteutetaan valittuihin asioihin/päätöksiin yhdessä LAVA-asiantuntijoiden sekä lasten kanssa ja tarpeenmukaisia tietolähteitä hyödyntäen
Turku	<ul style="list-style-type: none"> - Aloitetaan yhteisvaikuttavuustyö Turun kaupungin, Varsinais-Suomen hyvinvointialueen (Varha) ja Varsinais-Suomen Lastensuojelujärjestöjen (VSLJ ry) Itsenäisyyden juhluvuoden lastensäätiön (Itla) tukemana
Espoo	<ul style="list-style-type: none"> - Edistetään osallistuvan budjetoinnin toimintamalleja - Lapsivaikutusten arviointia - Edistetään kokemusasiantuntija- ja yhteiskehittäjätoimintaa - Selvitetään lasten ja nuorten kokemusta osallisuudesta ja hyvinvoinnista - Selvitetään vammaisten lasten perheiden kokemusta hyvinvoinnista ja osallisuudesta

LIITE 7. Yhteinen keskeinen teema: turvallisen ympäristön takaaminen (mm. koulukiusaamisen ehkäisy)

Rovaniemi	<ul style="list-style-type: none"> - Puututaan tukioppilas-, Tutor- ja Verso-toiminnan keinoin koulukiusaamiseen - Varmistetaan turvallisuuden tunnetta siten, että lasten ja nuorten arjessa on riittävästi turvallisia aikuisia, joilla on aikaa lapsille ja nuorille - Sitoudutaan kiusaamiseen puuttuvaan toimintaan - Kiusaamisen ennaltaehkäisevä toimintamalli
Oulu	<ul style="list-style-type: none"> - Tarjotaan turvallinen elinympäristö kaikille Oululaisille
Jyväskylä	<ul style="list-style-type: none"> - Otetaan käyttöön ja esitellään kiusaamisen ja kouluväkivallan ehkäisyn, puuttumisen ja käsittelyn toimintamalli
Tampere	<ul style="list-style-type: none"> - Huomioidaan kaupunkisuunnittelussa ja -rakentamisessa liikkumisen turvallisuus - Kehitetään Tampereen asuinalueiden lapsiystävällisyyttä ja turvallisuutta - Puututaan lasten kasvuympäristöissä tapahtuvaan kiusaamiseen ja väkivaltaan systemaattisesti - Kiusaamisen vastaiset suunnitelmat ja toimenpiteet - Lisätään turvallisuutta tukemalla vanhempia - Turvallisuuden lisäämiseksi aloitetaan ehkäisevän päihdetyön Pakkatoiminta
Turku	<ul style="list-style-type: none"> - Vahvistetaan ja kehitetään ennaltaehkäisyn ja puuttumisen malleja kiusaamisen, syrjinnän, häirinnän, häiriökäyttäytymisen ja väkivallan vähentämiseksi - Kehitetään Varsinais-Suomen sovittelutoimiston kanssa matalankynnyksen toimintamalli lasten- ja nuorten riita-asioiden sovittelulle - Kehitetään Turvallinen Turku lapsille ja nuorille –toimintamallia - Barnahus-malli
Espoo	<ul style="list-style-type: none"> - Pidetään tiloissa, joissa lapset ja nuoret kokoontuvat, nollatoleranssi syrjinnälle, kiusaamiselle ja väkivallalle - Barnahus-malli - Otetaan erilaisia turvallisuusohjelmia käyttöön - Huomioidaan turvallisuusnäkökulmat leikkipaikkojen, päiväkotien ja koulujen rakentamisessa ja pihapiirin suunnittelussa